

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Radhost**

Autor: **František Palacký**

Vydavatel: **B. Tempský**

Vydáváno v letech: **1872**

Číslo ročníku: **Díl druhý**

Číslo výtisku: **Díl druhý**

Stránky: **297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356**

16.

Předchůdcové Husitství w Čechách.

Čteno w posezení sekci historické král. České Společnosti Nauk
dne 20 Oct. 1842.

Předmluva (z r. 1842.).

Obíráwaje se, ku potřebě historického díla swého, w rozličných bibliotekách i archivech, jak domácích, tak i cizích, se všelikými písennostmi nám po dáwných předcích našich pozůstalými, mívám častau příležitost oznámiti se se jmeny a spisy mužůw nejedněch, o kterýchž dosawadni prameny literarní historie České, zvláště co do spisowatelůw latině psawších, buď owšem mlčí, buď jen welmi nedokonalé zpráwy podáwají. Od několik let počal sem zapisowati sobě nowé takowéto jmena i zpráwy jen ku potřebě swé vlastní; až po rozmnožení zápiskůw zdálo se, žeby oni také jiným krajanům, dějin vlasti naši milowným, whod a wděk býti mohli. Přičinil sem se tedy o sestawování jich, a umíniw wydáwati je po swazcích na swětlo, počínám obsírnějšími články o tak nazwaných předchůdcích Husowých, o kterýchž ač téměř we každé církewní historii řeč býwá, předce dosawad ještě málo wůbec se wědělo. Aumysl můj není a nebude podáwati ukončené články samy w sobě, alebrž jen materialie a jakoby nawěští pro budaucího zpytatele; protož w nich ne tak auplnosti, jako raději důkladnosti a zpráwnosti šetřiti se bude ꝛ.

Dodatek z r. 1871. Spis tento, určený pro akta král. české Společnosti nauk, podán byl c. k. censure r. 1843, ale wrácen spisowateli bez potřebného tehdaž powolení k tisku. Když o dvě léta později chwalně známý dr. *J. P. Jordan* poznal jej u mne, žádal mne o powolení, wydati jej w cizině pod swým jmenem w německém překladu, čehož já, prohlédaje ku prospěchu nauky, odepřiti ani nechtěl, ani nemohl sem. Takž wyšel již r. 1846 w Lipsku pod nápisem: „Die Vorläufer des Husitenthums in Böhmen“ str. 87 in 8. Chtěl sem byl po swazcích pokračowati w díle takowém pod titulem „Učení Čechowé a Morawané XIV a XV století“: ale nehoda ta odjala mi všelikau další k tomu chut.

A. Kunrat z Waldhausen.

(Kw. od r. 1349 — † 1369, 8 Dec.)

Ačkoli spisowatel tento nebyl rodem Čech ani Morawan, předce slušně se připomíná w řadě spisowatelůw českých XIV^{ho} století. Nejen zajisté dlouhým w Čechách přebýváním a wedením auřadu kazatelského w Praze, kdežto i umřel a pochován jest, ale i tím se znárodnil w Čechách, že w duchu císaře Karla IV i arcibiskupa Arnošta z Pardubic, on s Miličem Kroměřížským prwní byl mezi těmi kazateli českými, kteří o naprawení mrawůw celého křestanstwa, zvláště ale duchowenstwa, horliwě se zasediwe, za to již nejen za žiwa ode mnohých nepřátel pronásledowáni, ale i po smrti swé za předchůdce hlavního reformatora českého M. Jana z Husince, považowáni a pokládáni byli. W tom ohledu muž tento w historii církewní wůbec důležité zaujímá místo. Psali o něm nejen nejstarší naši dějepisci církwe, Bilejowský, Žalanský, Theobald, Stranský a jiní, ale i němečtí všickni, počna od Matěje Frankowice (Flacia Illyrika † 1575) až do nejnowějšího Gieselera i Wessenberga. A předce není téměř neznámější osoby w celé posawadní historii naší nad tohoto kněze Kunrata. I samo jmeno jeho mylně se udává: wšude zajisté sluje „Conradus de Štěkna“ aneb „Conradus ab Austria,“ což prý (dle Balbinowy Boh. docta i jiných) jedno a též jest.

Není pochyby, že mylné domnění to založeno jest na chybném výkladu slow následujících, kterými někdy mistr Ondřej z Brodu Českého stíhal mistra Jana Husa: „Dicitis de criminibus clericorum: sed de erroribus ex libris Wiklef, quos protegitis, nullam mentionem facitis. Ego pauper homuncio dico, si non esset causa alia, praeterquam hoc, quod praedicatis contra clericos, nullus vos, ut aestimo,

excommunicaret. Nam et antiquis temporibus Milicius, Conradus, Sczekna et alii quam plurimi contra clericos praedicaverunt, nullus tamen propter hoc excommunicationis fuit sententiae subditus.“ Tato slova již r. 1549 Jan Dobnek, přjmím Cochlaeus, ve své Historia Hussitarum (lib. I pag. 42) wytisknauti dal; a Weleslawina ve swém Kalendáři historickém na den 9 Mart. i Žalanský w žiwotopisu m. Jana Husa již je tak wykládali, jakoby „Kunrat Štěkna“ byl jedna osoba. Na to Bohuslaw Balbin ve své Epitome (str. 407) zakládal hned další domysl, prawě: „Conradus ab Austria, a longa, ut reor, in Austria et Viennensi academia commoratione dictus est, cum alioqui patrio cognomine de Štěkna diceretur, ut habet Žalanskius.“ Po něm toto domnění zachowalo se až podnes ve všech spisech historických: ale, co nedůwodné a chybné, wywráceno býti musí.

Hlavní a tak říká klassický pramen, ze kterého prawá známost o muži tom čerpati se musí, jest podaná o něm od satwěkého Beneše Krabice z Weitmile zpráva následující: „Anno 1369, in festo conceptionis beatae virginis Mariae, mortuus est egregius praedicator, frater Conradus, canonicus regularis, rector ecclesiae S. Mariae ante Laetam curiam in civitate Pragensi, et ibidem in cimiterio sepultus. Hic cum esset natione de Austria, vir magnae literaturae et majoris eloquentiae, veniens Boemiam, vidensque homines nimiae voluptati deditos, et in multis, ut supra meminimus, excedere metas suas, praedicatione sancta sua correxit mores hominum patriae nostrae, ita ut multi, obmissis vanitatibus seculi, sedula mente deo servirent. Inter multa alia bona, quae hic vir fecit, unum magnum et memoria dignum fecit, ut mulieres civitatis Pragensis, quae ante haec tempora magna et multum superba pepla, nec non vestes superbissimis modis exquisitas deferebant, illa et illas

deponerent, et satis humili habitu omnibus diebus hujus praedicatoris et doctoris eximii uterentur. Hic etiam praedicabat intrepide contra usurarios et alios malae fidei possessores, et specialiter contra religiosas personas utriusque sexus, quae per Simoniacam pravitatem fuerant ad ordines receptae. Unde cum multae hujusmodi personae, hac sancta praedicatione compunctae, dispensationem a Sede Apostolica peterent, et ulterius suos pueros alii ad ordines cum pacto tradere detrectarent, insurrexerunt omnes fratres ordinum Mendicantium contra hunc, et plurima convicia eidem intulerunt. At ille, cum esset vir perfectae caritatis, omnia aequo animo sustinuit pro domino, et in bona confessione migravit ad Christum. Requiescat in pace. Amen!" (Scriptores rer. Bohem. tom. II, pag. 403 sq.)

Ze svědectví toho bezodporně wysvitá, že tento r. 1369 zemřelý kazatel u Teyna nebyl Čech, ale Rakušan; a příjímí jeho české „ze Štěkna“ stává se tudíž tím podezřelejším, ano se mu ho nedává od sauwěkého spisowatele. Owšem pak omyl we spojování jmen „Konrad“ a „ze Štěkna“ tím patrnější bude, když dokážeme, že M. Štěkna, čili Jan ze Štěkna, kterého M. Ondřej z Brodu w hořejší zprávě mínil, žiw byl ještě na počátku XV století. Wšecka ale pochybnost o prawém jmenu Kunratowu zapuzuje se následující zprávou od mistra Pařížského Matěje z Janowa, kterauž we swém spisu *Regulae veteris et novi testamenti* klade: „Quantum ad praesentem inquisitionem attinet, alius Helias, id est vir abundans spiritu Heliae, requiratur, qui diutinum rupit silentium de adventu Christi ultimo et Antichristi; et si vultis accipere, quantum notitia gestorum mihi asserendum inducit, ipse est *Milicius*, venerabilis presbyter et praedicator, potens in opere et in sermone, cujus verbum tamquam facula ardebat; et similiter *Conradus Wolt-hausar*, homo utique religiosus et devotus; qui dictis suis

et scriptis principales metropoles sanctae ecclesiae repleverant, utpote Romam et Avinionem, ubi papa, et Bohemiam atque Pragam, ubi residet*) imperator; et unus ipsorum, scilicet Conradus, in Praga occubuit, ubi Caesar, alter Avinione est mortuus, ubi papa. Et ambo in extremis articulis pro Christi Jesu veritate et justitia in medio tribulationis pessimae occubuerunt.“ (MS. Českého Museum N° 289, fol. 199.ª) Konečně i on sám jmenoval se „Ego Conradus in Waldhausen, professus ordinis Sancti Augustini canonicorum regularium et Litoměřic Pragensis diocesis plebanus,“ w apologii své proti Dominikánům, o které hned šířeji promluvíme; i w jednom z rukopisůw postilly jeho, (w Českém Museum MS. N° 283) roku 1386 od kněze Wáclawa z Jemnic udáno jmeno jeho takto: „Explicit aestivalis pars postillarum super evangelia dominicalia, edita per dominum Chunradum de Walthusa, plebanum in ecclesia beatae virginis in Laeta Curia in civitate Pragensi“ etc.

Widěti tedy, že rodem byl z Walthúsy, čili z Waldhausen w Rakausích, a že wstoupil do řádu kanovníkůw řeholy Sw. Augustina. Na knězství posvěcen byl r. 1349, a následujícího léta některý čas w Římě se zdržoval. Potom w Rakausích, vlasti své, na několika místech, nejvíce ale we Wídni, jak učením, tak i kázáním lidu obecnému se zanášel. Pro učenost a výmluvnost swau na slovo wzat byw, pozván jest od císaře Karla IV, prostředkowaním pánůw z Rosenberka, do Čech, a propůjčeno mu tu, s powolením arcibiskupa Arnošta z Pardubic, užíwaní fary Litoměřické. Léto powolání jeho do Čech s jistotou určiti se nedá; zdá se však býti druhá polowice r. 1360 aneb 1362. Prawí zajisté Kunrat sám o sobě: Item quod dicunt, me possidere proprium, similiter est falsum, quia proprium non habeo,

*) MS. na místě „residet“ klade „ecclesie“ proti smyslu.

sed rerum ecclesiae meae usum; cujus mihi praesentationem D. Imperator, licet numquam me viderit, quia tempore meae praedicationis primi anni in Praga non fuerat, ad partes Austriae me inscio per dominum de Ronsberg (*sic*) misit, a nullo hominum ad hoc persuasus.“ Příchod tedy jeho do Čech padá do takové doby, když Karel IV. dlouhý čas kromě Čech se zdržoval, jako ku př. od počátku měsíce srpna r. 1360 do polovice máje r. 1361, aneb od října 1362 do máje 1363. Časté zajisté připomínání ve spisu jeho r. 1364 psaném, že jest přichozí w Cechách (advena,) i že brzy opět do Wídně wrátiti se má, nedá mysliti, žeby již od dáwna před tím byl zde přebýwal.

Litoměřickým jsá farářem, Kunrat nicméně více w Praze nežli w Litoměřicích se zdržoval, a tu nejprwé u S. Hawla, ne w kostele, ale na náměstí kázawal, protože veliký počet posluchačůw jeho do kostela směstnati se nemohl („quasi per annum continuum praedicavi juxta ecclesiam S. Galli in foro coram omni populo, quia in ecclesia, licet magna, locum habere non potui“). Teprw po r. 1364 dostal se na přední faru městskou w Praze, kteráž jest kostela Teynského we Starém městě, kdežto i r. 1369 dne 8 Dec. smrti sešel. Z toho widěti, že kazatelem byl w lidu welice wáženým a oblíbeným, an neobyčejnou výmluvností i přísností wšecky wěku swého nemrawy, hřfchy a nešlechtnosti odkrýwal i stihal, („quasi in omnibus sermonibus argui superbiam Pragensium, avaritiam et luxuriam,“) lid ku pokání napomínaje a ku pravé pobožnosti nawodě. Neobyčejné účinky nábožného snažení swého sám některé wyprawuje w apologii swé slowy následujícími: „Civitas Pragensis de cetero et semper eo minori periculo adimarum subjacebit: itum quia multis simoniacis virginibus, alias in aeternum eorum fratrum taciturnitate perituris, succurretur, pro quarum dispensatione ad curiam Romanam

est jam missum, et de cetero cavebitur, ne tantae vorago turpitudinis a quoquam homine simplice, sicut prius multis annis factum est, miserabiliter ac lethaliter incidatur; tum quia multi pseudoprophetae, visis scripturarum testimoniis, si qui venerint de cetero, vel si aliqui jam venerunt, quamvis induti vestibus ovium i. e. religiosorum verborum planicies (*sic*), a fructibus suis, ne redemptas Christi oviculas tamquam lupi rapaces crudelius devorent, evidentius cognoscantur; tum quia multae superbae mulieres, audito suae superbiae periculo, a praedictis fratribus numquam ut fieri debuit detecto, a tanti diabolici peccati fastigio ad humilitatis ima descenderunt; tum quia plures usurarii a malitiis suis resipiscere certa scientia se velle dinoscuntur etc. Dotýká také zvláště jednoho znamenitého lichváře, jenž návodem jeho všem, kterým kdy uškodil, náhradu slušnou učinil; a líčí obrácení se na cestu ctnosti Hanka Payera, jinocha ostrovtipností a prostopášností svého známého, („*procus mulierum, de numero eorum, qui in Praga dicuntur hellenprecht, et nobiscum in Austria dicuntur game-rati,*“) jenž městkám Pražským dotíravým svým dvořením a milkováním ani v kostele někdy pokoje byl nedával, potom ale „*fuit conversus cum multis aliis complicitibus suis ejusdem vanitatis, quod valde devote met sedebat in quadragesima ad sermonem, quamvis adhuc alias sit homo mundi, et mulierum, alias tamen quam prius, servitor*“ etc. Kázání své k lidu všecka konal Konrad jazykem německým („*ille publicus notarius, — cum examinaretur, fuit inventus purus Bohemus, et ego praedicaveram teutonice; et scripserat tantum ea, quae captiosi fratres suggererant sibi*“). Hojným navštěwáním kázání Kunratových osaměli a zpusili kostelové mnichův žebrawých w Praze, ačkoli tito ničeho neopauštěli, coby k nim lid wábiti mohli.

(„Populi multitudo, ipsis (fratribus) cum suis blandis sermonibus derelictis, me statim cum in Pragam venissem, etiam plurimum corripientem, — est usque hodie secuta.“) Tím již řeholy tyto hned proti výtečnému kazateli nemálo popuzeny jsau; owšem pak ještě více, když r. 1363, w druhau neděli adventní (10 Dec.), na text o falešných prorocích, mnichy ty samé ze mnohých neřádůw a nespůsobůw, a zvláště ze simonie, winiti a stihati počal. Wyprauje o tom sám we swé apologii takto: „Cum maximam fieri animarum stragem pravitate simoniaca in civitate Pragensi non ignorarem, contra ejusdem haereticae pravitatis fautores ferventius exacui stimulum verbi dei, domino archiepiscopo prius id ipsum significato (*sic*), quod talibus, ne fierent, remedium adhiberet opportunum. Qui respondit, quod monasteria monialium fere omnia essent ab ejus cura in civitate Pragensi exempta, sed sub alis fratrum ordinum Mendicantium, ut communiter, essent. Cum igitur arcum verbi dei fortius, non contra eosdem, sed in genere contra fautores et fotores talis pravitatis intenderem, videntes se praedicti ordines, scilicet Minores, Praedicatorum, Augustinenses et Carmelitae, ab omnibus auditoribus suis derelictos, abeuntes inierunt consilia, quae utique veritate numquam potuerunt stabilire. — Cum tamen caput hujus negotii esset magister generalis ordinis Praedicatorum, pro tunc in Praga constitutus, et Apostolicae Sedis, ut dicebatur, Legatus, — virtute meae doctrinae — duo magni hostes sibi mutuo fuerunt reconciliati, — qui, ut ab omnibus in Praga dicitur communiter, numquam se prius dilexerant alterutrum, imo stupende pro cadaveribus humanorum corporum, tamquam famelici volucres, saepe certaverant, ad hoc inductus, ut reor, cum ipse esset purus Gallicus, et informatos duos articulos infrascriptos confinxerunt et conscripserunt, — et eosdem contra me D. Archiepiscopo per

modum denuntiationis, nulla tamen ammonitione canonica praemissa, praesente quodam alio legato, et pluribus aliis honestis et literatis viris praesentibus, et etiam me praesente, in scripto dederunt. Quibus superabundanti, quia tali denuntiationi respondere non debui, infra triduum scriptis eorundem falsitatem detegentibus ita respondi, ut usque hodie non viderim unius articuli responsionem a praedictis fratribus informatam. Sed cum D. Archiepiscopus sub manu publica et suo sub sigillo scripsisset, ad ostia monasteriorum omnium Mendicantium jubens easdem literas affigi, ut quicumque esset, qui aliquid haberet querelae super me et doctrinam contra meam, tali die in curia sua archiepiscopali hora tertiarum compareret, quo termino venientes, publice profitebantur, quod nihil eorum, quae scripserunt, posset contra me protestari, sicut canunt instrumenta publica super his confecta. Et quia ego postea, convocato totius civitatis populo, eo die, quo Magister Albertus cum D. Duce Austriae venit in Pragam, (to bylo r. 1364, na počátku máje,) promisi me publice articulos praefatos — pronuntiaturum, — ipsi statim procuraverunt, quod fui patenti prece rogatus, ut talia obmitterem ista vice, timentes a populo amplius odiri, a quo, sua exigente hujusmodi meae indebitae vexationis culpa, diliguntur sicut lupi. Quam tamen manifestationem feci secunda feria in pentecoste (1364, 13 Mai), intimans et demandans ipsis omnibus fratribus die pentecostes de vespere, si vellent venire ad audiendum me articulos pronuntiaturum, praesentibus multis viris honestis et literatis, nec non publicis tabellionibus, per me ad hoc rogatis, qui omnes mihi testes sunt eorum falsitatis.“

Žaloby, kteréž Dominikáni proti Kunratowi před arcibiskupem Arnoštem z Pardubic wedli, sepsány jsau w 18 člancích; k nim Augustiniani přidali ještě 6 jiných člankůw. Čtau se w rukopisu sauwěkém Českého Museum

(N° 285, in fol.), kdežto hned po nich i Apologie Kunrathowa postawena jest, kterauž l. 1364 w měsíci Máji, u přítomnosti Rudolfa wévody Rakauského, pro Rakušany sepsal, aby lži wým powěstem o něm roztrušowaným newěřili. „Haec, dilectissimi compatriotae mei, praesertim in Vienna et per totam Austriam constituti, responsa praefatis fratribus, me absentem defamantibus prisco suo more, — objicere ubilibet non timeatis, quae valde cursorie manu propria eo tempore, quo dominus noster dux Austriae moram traxit in Praga, paucis diebus conscripsi, mira satis necessitate ad hoc faciendum ductus. Quia cum per praefatum dominum ducem essem adhortatus, ut ad Austriam redirem, secum in Vienna mansurus, me que pro ista vice hoc facere non posse, quia per D. Imperatorem essem beneficiatus, respondi, et quaestio fuisset de qualitate litis inter me et mendicantes versatae, et dixissem, quod omnes articulos contra me per ipsos invidiose conscriptos apertis rationibus ostendissem esse aut falsos, aut pondere nullos: continue subjunxit, se in Vienna — audivisse, quod unus articulorum caneret, me dixisse, „priusquam homo filiam suam simoniaca traderet religioni, eligibilis eam esset meretricem fieri“; respondi, me non sic dixisse, sed sicut supra articulo primo respondi. Haec est igitur necessitas, quod hoc ex nunc scripsi vobis, ne per tales falsas subnixus (?) infamias praedictorum fratrum praedicatio mea et sermo meus, quem a primitate mei utinam deo grati sacerdotii, sicut scitis, in die primo celebrationis meae incipiens, jam per quindecim annos laboriose coram ducibus Austriae omnique populo, nullo palam contradicente, continuavi, in scandalum et jacturam versus, intento fine in cordibus auditorum frustretur, — promittens vobis, quod vita dei dono comite breviter personaliter ad vos veniam, — et tunc non solum mea scripta, verum ut dicunt suam bestiam audient

mei infamatores, sua verba non solum in Praga, sed etiam in Vienna malis suis gratibus resonantem, turpius quam Aeschinus (*sic*) a Demosthene latiusque victi et vincendi invincibili Christi veritate.“

Dotýkají se pak žaloby proti Kunratowi podané ne tak článkŭw wíry, jako raději kázně církevní a osobního jeho w ní se chování. Tak žalowali Augustiniani na něho, že prý „primo dixit, quod status religiosorum mendicantium non esset salubris; secundo dixit, ideo plures in Romana curia fratres Minores fuisse crematos, qui praedicassent Christum mendicasse; tertio false impegit in dictos fratres S. Augustini maculam simoniacaе pravitatis, et dixit se hoc probaturum; quarto suasit quibusdam fratribus dicti ordinis, quod apostatarent; quinto per suas praedicationes omnibus modis, quibus valet, derumpit pacem Christi filiis commendatam, unde videtur missus non per Christum, sicut multa dicta Christi contestantur; sexto videtur, quod evidens ratio convincat, ipsum fuisse apostatam ordinis regularium, si non alterius ordinis sit apostata; nam contra votum et regulam S. Augustini acceptavit curam suo monasterio non incorporatam, et nulla interveniente dispensatione legitima, sequestratum a sua communitate proprium possidet.“ Na poslední článek wedl Kunrat odpor ten, že s přiwolením probosťa i konventu swého, i po zvláštní od arcibiskupa Arnošťa obdržené dispensací, na fary w Čechách dosazen byl, k žádosti císařowě i pánŭw z Rosenberka etc. (Wiz nahoře.) Ostatní žaloby ještě newážnější byly: 1) incepit primo de simonia, dicens, qui dant vel recipiunt (ad monasteria) filios vel filias cum pecunia, sunt aeternaliter damnati; 2) dixit, quod nullus esset in civitate Pragensi, qui praedicaret omnem veritatem; quidam essent in collegiis monachorum, qui nescirent dicere, quia non studuerunt, quidam scirent, sed non dicerent, quidam non praesumerent, et esset ratio, quia time-

rent perdere suas plenas strumas, quas ex taciturnitate habent; 3) item dixit, quod jam non invenirentur ita reverendi antiqui viri in ordinibus, sicut prius, quia jam essent nimis crapulosi; 4) item dixit, vos non vultis dare pauperibus et datis monachis, qui sunt fortes et plus habent, quam habere debent etc.; 5) dixit in die Barbarae, quod truffa esset currere ad caput S. Barbarae, quia esset in Prussia et non in Praga; 6) dixit, quod monachi sunt fatui ex eo, quod quia habent unum sanctum, qui instituit eorum ordinem, se sanctos reputant etc.; 12) querimoniam fecit, quod fratres fuissent missi ad ipsum occidendum etc. etc.

Prawda jest, že Kunrat nehleděl mnichůw žebravých nikdež ušetřiti, ale s velikým důrazem, ba snad i s náruživostí nastupoval na odchýlení se života jejich ode starodávních swatých řehol swých. Prawil zajisté, že kdyby první zakladatelé řehol těch opět na swět přišli, a we půwodním swém duchu starau kázeň mezi nimi obnowiti chtěli, učedníci jejich nejen žeby jich více nepoznali, ale jistě žeby prý je ukamenowali; tak již na místě dobrowolné chudoby, pokory a lásky křestanské, že nenasytné lakomství, pýcha i sobectví jimi prý dýše a vládne. Wůbec, máli Kunrat mezi předchůdci Husowými státi, wždy předce wyznati se musí, že on učení církewního nikde scestně se nedotýkal, ale že celé horlení a snažení jeho směřowalo jen ku polepšení mravůw, we smyslu a w duchu církwe starodávním.

Mezi spisy od něho nám pozůstalými jmenowati se musí předewším *Postilla* jeho, k žádosti a ku potřebě studujících na universitě Pražské latině sepsaná, dílo veliké, jenž we dwau foliantech, pod názwem „*Postilla studentium universitatis Pragensis*“ we starých bibliothekách našich (ku př. w universitní, kapitulní a musejní,) hojně dosti se nachází. Počíná w tato slova:

„Postillam studentium sanctae Pragensis universitatis ut supra evangelia dominicalia, quae leguntur per anni circulum, per talem modum, quo ipsam ad populum proprio declamavi gutture, conscribere vellem, et quae voce trans-eunte et ipsis coram positis praedicando deprompteram, scripturae mancipare remanenti, creberrimis ac instantivis precibus rogitatus, atque promittentium se plurimum per hanc ad praedicandum verbum dei cum effectu suo tempore animandos, ipsorum piis vocibus refragari nequens, hoc ipsum, sicut rogabar, opus ad laudem dei ut potui perfecti“ etc.

Druhé neweliké dílo jeho jsau: „*Prothemata sermonum domini Conradi*“, začínající těmito slovy: „Homini in peccato existenti angeli tria servitia faciunt“ etc. a končící: . . . „et propter crapulam multi perierunt.“ Čte se w rkp. kapituly Pražské E, 19, z věku XIV we fol.

Třetí nám známý spis jest nahoře dotčená *Apologie* proti žalobám mnichůw žebrawých, jenž počíná takto: „Haec sunt, quae praedicavit Conradus praedicator S. Galli in ecclesia et in foro publice contra religiosos Minorum, et specialiter mendicantium, in verecundiam et destructionem coram omni populo; incipiens a tempore, quo venit post pascha, cessare non curavit ab his usque in hodiernum diem“ etc. Konec její zní takto: . . . „visitare pupillos et viduas in eorum tribulatione per fraternam compassionem, et ab hoc seculo se custodire immaculatum.“ Nachází se w rkp. Českého Museum N°. 285, papírowém we folio, we XIV století psaném, na listech 1—13, po čemž ještě následuje troje psaní Kunratowo: 1) k Rakušanům (bez datum, ale r. 1364 w Máji vyšlé,) 2) Magistro ordinis Praedicatorum et fratribus suis ex parte Conradi ad S. Gallum praedicatoris, dd. w Praze, 3 Januar. 1364; a 3) k nejmenowanému mnichowi žebrawému psaní apologetické dd. w Praze, 13 Febr. 1364.

Bohuslaw Balbin we swé Epitome rerum Bohemicarum, na stránce 406—7, wyprawuje: „Vidi quoddam Conradi volumen manuscriptum grande, cui titulus „Accusationes Mendicantium,“ idque inter libros sacrarii Krumloviensis reperi, Conrado adhuc vivente Pragae anno 1364 descriptum, in quo et accusat mendicantes religiosos, et eorum responsiones ad sua objecta iterato refellit; non licuit per tempus tam grande volumen evolvere.“ Není pochyby, že spis tento weliký od předcházející Apologie rozdílný jest. Nacházili se ještě w Krumlowě, není mně známo.

B. *Milič z Kroměříže.*

(Kw. od r. 1350 — † 1374 29 Jun.)

Ještě větší, nežli Kunrat, jmeno a zásluhy získal sobě, ale také spolu větší protiwenstwi snášeti musel jiný toho věku kněz a kazatel w Praze, *Milič z Kroměříže*. O životu jeho podány nám zpráwy dosti hojné ode dwau sawěkých jeho ctitelůw a učedníkůw, z nichžto prwní spis již od Bohuslawu Balbina (we čtvrté knize jeho Miscellanea, částce druhé, str. 44—64) tiskem oznámen jest, druhý pak nachází se we knihách M. Matěje z Janowa (wiz níže). W pozdějších časích Flacius Illyricus we známém díle, Berghauer we knize Protomartyr poenit. (I, 91 sl.) a Voigt we swých Acta literaria Bohemiae et Moraviae (I, 216 sl.) nad jiné pilněji o něm skaumali a psali.

Že w Kroměříži na Morawě z nebohatých rodičůw stawu městského se zrodil, to wysvědčuje prwní životopisec jeho výslovně; domnění některých spisowatelůw, žeby z rodu pánůw Českých z Miličina pocházel, spoléhá pauze na nerozumném výkladu jmena jeho „*Milič*“, kteréžto bylo jeho křestné a osobní, nikoli rodné jmeno; také w žádném saw-

wěkém spisu nedá se naleztí, žeby se kdy byl „Janem“ Miličem jmenowal, jakž jej nowější spisowatelé wesměs nazývají. O jeho mladém wěku, a kde literním naukám se oddal, nic owšem se newí; jen z té okolnosti, že teprw we wěku dospělém přiučil se jazyku německému, zawíratí lze, že vzdělání swého nenabyl w Němcích, ale buďto we Wlaších, buď we vlasti swé. K weřejné činnosti dospěl již r. 1350; ač newíme, kde a w jakém auřadě.

Co kněz dostal se ke dworu nejprw tuším markrabě Jana Morawského, potom císaře Karla IV, za písaře čili za sekretáře; r. 1360—62 již počítán byl mezi předními auředníky kanceláře císařské, a byl na podzim léta 1360, i s jara 1362, s císařem Karlem w Říši, jmenowitě w Normberce; podpisy zajisté jeho čtau se we mnohých listinách, té doby z císařské kanceláře wyšlých. Takét již tehďáž byl kanowníkem u S. Wíta na hradě Pražském i archidiaconem; kdy se jím stal, newí se. Posléze zastáwal auřad sakristy tamtéž (ne sakristána) až do podzimku léta 1363, *) kdež konečně wšecky čestné i wýnosné auřady a důstojenství opustil, chtěje w chudobě a w pokoře následowati Krista.

Welice nerád ztratil jeho wýtečný duchem i ctností arcibiskup Arnošt z Pardubic, jenž muže tak wzorné pobožnosti, jakowý byl Milič, ku pomoci swé míti chtěl. I dle našeho saudu prawdiwá jsau slowa, kteráž k němu prawil, u sebe podržeti jeho chtěje: Domine Milici! quid melius potestis facere, quam ut pauperi archiepiscopo sibi gregem commissum pascere juvare velitis? On wšak jináče o tom

*) Ještě 1363 dne 21 Aug. co sakrista Pražský a pán na Tmani se připomíná we knihách Confirmationum; 23 Dec. 1363 již po něm stal se Bušek sakristau. Wiz Berghauer, Protomartyr poenit. I, 95.

smýšleje, aniž na prvních místech sedati chtěje, odpověděl, že chce zkusiti sebe, zdaližby kázáním slova božího lidu prospěšen býti mohl; i odešel nejprw do Horšowa Teyna, a tam půl léta w častém k lidu kázání cwičil se. Však když mu tamější byt, zvláště we krásné zahradě farářowě, líbiti se počal, poznaw on i w takowé lahodě pokušení swěta tohoto, umínil nawrátiti se do Prahy, a tu nejprw u S. Mikuláše na Malé straně, potom u S. Jiljí na Starém městě kázati počal.

Z počátku měl prý jen málo posluchačůw, a i z těch někteří „propter incongruentiam vulgaris sermonis“ jemu se posmíwali. Pomálu ale množil se počet jejich, a slova jeho přísná i pronikawá proti pýše a lakomstwu, jakožto kořenu všeho zlého, roznášela se po městě. Posléze žádost, slyšeti jeho, tak se rozmohla, že někdy za jednoho dne troje, až jednau i patero kázání na všelikých místech míti musel. Obdiwowali se duchu jeho bystrému a plodnému nejen sprostí lidé, ale i vzdělaní, mezi nimiž M. Wojtěch Rankonis de Ericino, nejučenější swého wěku Čech, wyznal: omne, quidquid ego pro sermone faciendo viris literatis et illuminatis vix in uno mense comprehendere possum, Milicius vero tantum una hora suo studio comprehendit. Aby pak i německé částce obywatelstwa Pražského prospěšen býti mohl, počal se teprw nyní také němčině učiti, jakož biograf jeho wyprawuje: Et ita erat sollicitus de salute populi, quod licet numquam in juventute Teutonicum profecerat, volens ergo majorem populum domino suo acquirere, coepit jam in senectute studiose idioma teutonicale inquirere a suo scholari et ab aliis, quibus notum erat, et multoties totum sermonem, quem praedicare debebat, in teutonico conscripsit, et sic incepit in Teutonico praedicare. Aučinek jeho kázání w lidu byl tentýž, který u Kunrata Waldhausera, ba ještě wětší, jakož doleji lépe se wyjewí.

Horlením proti mravní porušenosti věku svého, a ustavičným zahlaubáním se do písem swatých, zvláště ale do prorokůw starého zákona, jenž někdy byli také proti nepravostem věku svého se zasazowali, duch Miličůw naplnil se myšlénkami a obrazy neobyčejnými o posledních věcech, o příchodu Antikrista, o zkáze a konci světa. Kristowa slova u Matauše (XXIV, 15) „když uzříte ohavnost zpuštění, předpowěděnou od Daniele proroka, a nastojí na místě swatém,“ — srownaná s návěstím Danielowým (XII, 11, 12): „od toho času, w němž odjata bude obět ustawičná a postawena ohavnost hubicí, bude dnů 1290; blahoslawený však, kdož dočeká, a přijde ke dnům 1335,“ — a wykládaná dosti uměle i bystře ze samých písem swatých, zdála se mu dáwati na jowo, že předpowěděný onen čas příchodu Antikristowa plnil se w létech 1365—1367. Mluvě o tom Milič, a líče působení Antikristowo we všech stawích křestanstwa, neušetřil ani hlav jeho duchowních i swětských, jmenowitě také ani císaře Karla IV r. 1366; pročež na osočení nepřátel od nowého arcibiskupa Pražského Jana Očka z Wlašimi do wazby wzat, *) ale zase propuštěn byl. Zvláštní láska i úcta, kterauž jak císař tak arcibiskup i předtím i potom k němu jewili, slauží za důkaz, že aumyslu zlého proti sobě w této věci do něho se owšem nedomyšleli, a prowinění jeho, byloli jaké, ze srdce mu odpustili. On pak, znedůwěřiw se již vlastnímu nálezku a umění swému, a nenalezaje wíce upokojení ducha swého we vlasti, umínil jíti do Říma ku papeži Urbanowi V, swěřit jemu tajemství

*) První toto Miličowo wězení doswědčuje se i články r. 1373 proti němu wedenými, i slovy mistra Matěje Pařížského, jež dole uwedeme. Flacius Illyricus zpráwu swau o něm čerpal z Matějowych knih, kteréž měl; Voigtůw odpor proti tomu byl nedůwodný.

swé, a wzít od něho naučení, máli na wnuknutí ducha swého spoléhati, aneboli na jinou cestu dáti se.

Známostě z historie, že po 60tiletém přebývání papežůw w Avinioně, Urban V r. 1367 k žádosti císaře Karla IV konečně opět do Italie a do Říma se wrátil, kamž ho císař, co nejvyšší církwe Římské obhájce, slawně sám uwesti byl slíbil, ale slib takový teprw o rok později splniti mohl. Zatím Milič již od měsíce dubna r. 1367 w Římě na příchod papežůw čekal; kterýžto když déle opozdil se, nežli čaka byla, — uwodíme tu vlastní Miličowa o tom slowa, — „cum jam desperassem de adventu domini nostri papae, tunc praeparavi me, iter volens arripere versus Avinionem; et interim irruit in me spiritus, ita ut me continere non possem, dicens mihi in corde: vade, intima publice per cartam, quam affiges ostiis ecclesiae S. Petri, sicut solitus fuisti intimare in Praga, quando eras praedicaturus, quod velis praedicare, quod *Antichristus venit*; et exhortaberis clerum et populum, ut orent pro domino nostro papa et pro domino nostro imperatore, ut ita ordinent ecclesiam sanctam in spiritualibus et temporalibus, ut securi fideles deserviant creatori; et dabis in scriptis sermonem illum, ne mutantur verba tua, et ut materia divulgetur, ut mali in timorem mittantur et boni ferventius deo famulentur; secreta hujus rei domino summo pontifici reservabis.“ *) I jakž mile intimací taková na dveřích chrámu S. Petra přiwěšena byla, hned Inquisitor haereticae pravitatis, řeholy Dominikowy, měw již prwé z Čech sobě o něm danau zpráwu, hledal jeho, a nalezeného

*) Piše toto Milič we swém traktatu o Antikristowi, jež M. Matěj z Janowa nám zachoval. Biograf jeho u Balbina tištěný na str. 50 tuto zpráwu doslovně wypsál, ale hlavní místo w ní: „quod Antichristus venit“, wynechal; tuším že mu censura jeho nedopustila.

w kostele S. Petra do wězení wziti kázal. Tu w těžké wazbě několik neděl, přes swatodušní swátky, držán on u Minoritůw in Ara-coeli, společník jeho kněz Dětrich u Dominikánůw. Potom dowoleno mu sice kázati u S. Petra we shromáždění kněží i jiných učených mužůw, a řeč jeho s pochwalau přijata jest: po skonání však jejím zase weden do wězení, ač již ne tak těžkého, jako prwé. Příčiny tak přísného s ním nakládání byly bezpochyby žaloby od řeholníkůw Pražských proti němu do Říma posílané; neboť nejednau toho času mnichowé žebrawi w Praze lidu swému na kázání zwěstowali, že již prý Milič pro kacírswi swé w Římě upálen bude (charissimi! ecce jam Milicius cremabitur). Když ale konečně Urban V do Říma přišel (16 Oct. 1367), tu náhle proměnil se staw jeho. Nejen zajisté na swobodu propuštěn jest, ale kardinal Albanský wzal jeho i do swého domu, kdežto čestně a přátelsky chován, nepřátelé pak jeho, kteříž mu tolik protiwenstwi byli spůsobili, s auřadůw swých bywše ssazeni, sami posléze o odpuštění u něho se ucházeli. Myšlénka však o zjewení se Antikrista, zdá se, že rozmlauwáním s nejvyššími knězi církwe křestanské (zdali i s papežem samým, neprawí se,) wyražena jest z mysli jeho; aspoň jisté jest, že od té doby, wrátiw se opět do Prahy, příchodu Antikristowa lidu swému tak hlučně wice nezwestowal.

Ostatně však potom kázawal ještě horliwěji w kostelích Pražských, jakož i sám počal wěsti ještě přísnější a osuhlejší žiwota spůsob, wšem lahodám obecného žiwota od sebe wýhost dáwaje. Zwláště po smrti Kunrata Waldhäusera r. 1369 w čase adventním přejaw místo jeho, počal od té doby tam každodenně německy kázati, kdež zatím jiný kazatel řeči od něho předepsané u S. Jiljí w českém jazyku přednášel. Trwalo takowé kázání w kostele Teynském až do r. 1372 s welikým nábožnosti a pobožnosti w lidu wzdě-

láním. Důkaz toho nejpatrnější ukázal se zpuštěním staropověstných Benátek (w nynější konviktské ulici w Praze,) když obývající w něm obecné newěstky, w počtu wíce nežli sto osob, walně na pokání se daly, r. 1372. Tu Milič, uznaw powinnost swau, postarati se o další wýžiwu osob těch kajících, oddal se napotom celý dílu takowému. Pomocí a welením císaře Karla IV zrušeno jest tedy to starodáwné obydlí hříchů; na místě jeho wystawena kaple S. Marie Magdaleny, a příkaupením několika domůw získáno městiště prostranné pro dům nejen kajících žen, ale i kněží několik, jenž co učedníci Miličowi byli jemu ku pomoci. Dům ten, nazwaný od té doby Jerusaleým, stal se brzy útočištěm i jiných padlých osob, takže ctihodný slauha Páně často až ke 300 osob žiwiti musel; i ačkoli almužny a oběti k tomu cíli se všech stran přinášeny, a mnohé osoby také od pobožných hospodyň do služby rozebírány byly, předce nejednau do takových nesnází upadal Milič, že dlužiti se přinucen byw, tytýž i pohanění od zlých lidí zakaušel.

Nemohloť jináče býti, než že mnozí duchowní w Praze, nemohauce snésti toho, že přewahau působení Miličowa oni upadali u lidu poněkud w newážnost, podjati jsau záwisti a nenáwisti proti němu. Nemohše však ani kázáním u lidu swého, ani žalobami u arcibiskupa Očka i císaře Karla nic poříditi, sepsali konečně 12 artikulůw proti němu,*) a poslali je ke dworu papeže Řehoře XI ku konci léta 1373 do Avinionu; tam mistr Jan Klonkot propůjčil se jim k wedení pře jejich. Podaw tedy články ty papeži, popudil ho welice, nejen proti Miličowi, ale i proti arcibiskupu Pražskému, kterýž nedbanliwosti swau dal prý vzniknauti w městě swém bludům takovým. Protož dne 13 Januar. 1374. wyšly bully papežské k císaři Karlowi, k arci-

*) Wytisťení jsau w naší knize: Ueber Formelbücher, II, 183.

biskupu Pražskému Janowi Očkowi z Wlašimi, a k biskupům Litomyšlskému, Olomuckému, Wratislawskému i Krakowskému, — na důkaz, že nejen po Čechách, ale i do Morawy, do Slezska i do Polska již působení ducha Miličowa se wztahowalo, — kdežto žalowáno na porušení prawowěrnosti křestanské w těchto krajinách skrze Miliče, a žádáno, aby to, co neprawě se počalo, wší mocí hned zase udušeno bylo, „ač jeli tomu tak, jak nás dochází,“ — dokládá se opatrně w těch bullách. *) Této nenadálé bauře zhrozil se náramně stařícký arcibiskup Očko, newěda sobě rady, an potud wždy Miliče byl obhajowal, až i tento sám musil jeho těšiti a dobré mysli jemu dodáwati. Když pak inquisitor Pražský mocí papežskou proti Miličowi powstáwal, při swau proti němu wěsti chtěje: odwolal se Milič od saudu jeho ke dworu Římskému, a w postě r. 1374 dal se hned na cestu do Avinionu.

Přišed ke dworu papežskému, přijat jest tam zvláště ode dáwnního přítele swého, kardinala Albanského, welmi laskawě a čestně, aniž mu jaké nesnáze za příčinou nadřečených 12 článků trpěti bylo. Ano když M. Jan Klonkot od téhož kardinala powolán a tázán byl, proč proti němu sočil, wyznal se, že nic scestného sám do něho newěděl, ale jen k žádosti některých kněží Pražských že žalobu swau wedl. I není pochyby, že Milič w Avinioně dokonale osprawednil sebe, an ještě dne 21 Máje před kardinály kázati jemu dowoleno bylo, po čemž kardinal Albanský i ke stolu swému ho pozwal. Ty dni umřel w Avinioně M. Jan Klonkot, o jehož smrti Milič i hned císaři Karlowi IV a arcibiskupowi Očkowi zpráwu dal. Ale brzy potom i sám Milič upadl w nemoc smrtedlnou, z níž nepowstal wíce. W očekáwaní smrti, dwa dni před ní, diktowal

*) Bulla swědčící arcibiskupowi Pražskému tištěna také na témž místě, II, 182.

ještě dvoje psaní, plné ducha nábožnosti a vzdělání, jedno ku pánům z Rosenberka, druhé ku kardinalowi Albanskému. Umřel pak den S. Petra w Avinioně, t. j. 29 Jun. 1374 (ač nemáli se rozuměti den S. Petra w okowách, t. j. 1 Aug.)

W Praze powěst o jeho smrti způsobila veliké pohnutí w myslich lidských a hojně nařikání. Počaté jím dílo w nowém Jerusalémě nemohlo ještě samo sebau udržeti se; kterak se zase rozpadlo, není nám známo. Již dne 17 Dec. 1374 darowal císař Karel IV onen dům mni-
chům řádu Cistercienského pod tau wýminkau, aby w něm fakulta theologická university Pražské mohla také konati studia swá. Slova o tom císařowa takto znějí: domum S. Bernhardi antiquae nostrae civitatis Pragensis pridem nuncupatam Jerusalem, cum capella, suis habitationibus, servitutibus etc., quemadmodum bonae memoriae honorabilis Milicius, quondam devotus noster dilectus, ex piis fidelium elemosynarum largitionibus dictam domum tenuisse et construxisse dinoscitur, quae etiam discreta et distincta existit ab omnibus vicinis et contiguis, venerabili Cisterciensi ordini pure, simpliciter et irrevocabiliter in perpetuum — offerimus, damus auctoritate praesentium et donamus sub his formis, modo et conditionibus, ut in domo praefata dicti ordinis fratres sacrae theologicae facultatis teneant studium, et in ea scholasticorum actuum dictae facultatis continuum vigeat incrementum etc.

Spisowé Miličowi, pokud wědomo, byli následující:

A) *W jazyku latinském:*

1) *Libellus de Antichristo.* Počíná slowy: „In Christi nomine, qui est testis fidelis, amen! Qui audit, etiam dicat: amen! et non exhorreat hoc audiens“ etc. Končí pak: „et protestatur etiam, quod non tacuit, quae fiunt in corde, sed ecclesiae dixit, et paratus est tenere in ista, quidquid domi-

nus papa sive ecclesia sancta mandabit.“ Jest spisek malý, we 4 kapitoly rozdělený, nám od M. Matěje z Janowa zachovaný, an jej wložil celý do welikých knih swých (lib. III, distinct. XI).

2) *Gratia dei, i. e. postilla, sive sermones de tempore et de sanctis* per totum anni circulum. Nachází se dosti hojně we starých bibliotekách, a sice obyčejně po dwau welikých dílech we folio. *Prima pars postillae* počíná předmluwau w tato slowa: Alpha et omega, principium et finis. Deus omnipotens, qui ab initio sapientiam possedisti et eam dedisti hominibus etc. Na to následuje: *Dominica prima in adventu*. Ecce rex tuus venit tibi. Mat. XXI. De adventu domini locuturus, sciens eum venisse in carnem etc. — a jde až po *Dominica sexta post pascha*, w níž končí těmito slowy: . . . pura ergo mente orandum est, desistendo ab iniquitate, pro inimicis nostris et amicis et pro vita aeterna; quam nobis concedat, qui vivit et regnat deus in secula seculorum amen. — *Secunda pars postillae* počíná kázáním na den wstaupení Páně: Euntes in mundum universum, praedicate evangelium omni creaturae. Mar. ultimo. Numquid irrationabilibus creaturis est evangelium praedicandum? — a končí kázáním na neděli 24 po sw. Trojici w tato slowa: . . . et exiit fama haec in universam terram, ut fide et caritate ab eo vitam obtineamus aeternam, ad quam nos perducatur, qui vivit et regnat deus in secula seculorum amen. We veřejné bibliotéce Pražské nachází se několik exemplárůw té postilly.

3) *Sermones quadragesimales*, — dílo zvláštní, ode předešlého rozdílne a dosti obšírné. Počíná slowy: Filia populi mei, induere cilicio et conspergere cinere, luctum unigeniti fac tibi planetum amarum. Jerem. VI. Quamvis solemnitas insequenti dominica inchoetur, ecclesia tamen hos quatuor dies praecedentes addit, ut quadragesimus

numerus impleatur, — a končí: . . . effugiet enim ab eis dolor et gemitus, quia evaserunt tam horridum consortium daemonum, et assecuti sunt consortium angelorum. W bibliotece Pražské chová se jen jeden exemplar (IX, C. 4.) psaný r. 1389 na listech 1—92 we fol.

Raph. Ungar we přídawcích swých k Balbinowě *Bohemia docta* (II, 183) dí: Supersunt Milicii manuscriptae epistolae ad summos quosque praesules et principes: ad Gregorium XI papam, Carolum IV imperatorem, cardinalem Albanensem, Arnestum & Joannem Ocellum archiepiscopos Pragenses, Udalricum et Joannem de Rosenberg etc. Mně psaní tato bohužel ještě nikde do rukau se nedostala; Ungar pak nepraví, kde jich hledati sluší.

B) W jazyku českém:

1) „*Knížky o zarmúceních velikých cirkwe swaté i každé duše wěrné, kteréž mají trpěti od draka na poslednie dni Antikristowy, a o jeho sedmi ranách posledních a najhorších, kterýmiž bude všecy wolené božie náramně křižowati, a kterak se mají wolení boží w tom křižowání mieti.*“ Tent jest obšírný starý titul knihy této w rukopisu knížat z Ditrichšteina na Mikulowě, psaném r. 1453, na papíře we 4, listůw 250, kdežto spis Miličůw listy 1—199, pak l. 205—250 Nikodemowo tak nazwané evangelium zaujímá. Počíná pak tam spis Miličůw w tato slova: „Swatý Jan w swé tajemnici woleným buožím w zamúcení a w úzkostech položeným takto píše: já Jan bratr wáš“ etc. — končí pak: „jako jiní swětí mocně jiným po sobě pomáhali; dajž to nám všemohúci a milostiwý Ježíš křižowaný amen.“ Pawel Bydžowský, farář u S. Hawla w Praze a M. Brikcí z Licka dali jej wytisknauti pod titulem „O zarmauceních velikých cirkwe swaté,“ w Praze r. 1542, we 4, a to s powolením wší konsistoře arcibiskupstwí Pražského i také rektora university Pražské; také Bohuslaw Balbin o něm dí:

„librum Milicii de cruce et tribulationibus ecclesiae Dei aequae haeretici atque catholici commendant.“ Nicméně kniha ta, snad pro některá místa, w nichžto proti nekázáným mrawům knězstwa se horlí, do rejstříku knih zapovězených uvržena byla. Obsah její není historický, ale pauze mrawoučný; sloh obrazy apokalyptickými hustě promichaný.

2) *Postilla a výklady na evangelia výroční.* Že je psal, wí se z životopisu jeho; že i tištěny byly, z Klíče čili rejstříka knih zapovězených. Nám však není o žádném exempláři vědomo.

C. M. Matěj z Janowa.

(Kw. od r. 1372 — † w Praze 1394, 30 Nov.)

W řadě tak nazvaných předchůdcůw Husových mistr Matěj z Janowa obyčejně třetí, a však dle mého saudu nejvyšší zaujímá místo. Život ale jeho dosawad mnohem méně znám jest, nežli Miličůw, i spisowé jeho, ač paměti hodní, upadli tak brzy w zapomenutí, že již na počátku XVI století částky jejich, náhodan nalezené, byly nejemu ale Husowi připisowány a mezi spisy Husowými wydány.

Otec jeho byl Wáclaw z Janowa, nebohatý, jak se zdá, vládyka český, žiwí na počátku panování císaře Karla IV. O mládí M. Matěje nic se newí, kromě že pobýw we studiích w Praze několik let u kněze Miliče, a tím poznaw ducha i učení jeho, potom dal se na učení až do Paříže, kdežto šest let na universitě ztrávil, i dosáhl důstojenství mistrowského we swobodných uměních. Protož dáno mu také příjmí „mistra Pařížského“ (magister Parisiensis) pod kterýmž we starých rukopisech častěji, nežli pode jménem swým z Janowa, se připomíná. Žeby také kdy

na universitě Krakovské byl přebýwal, jakož někteří nowější spisowatelé tomu chtějí, jest omyl, ano za jeho wěku ještě university w Krakowě nebylo.

Že za mladších let swých, na odpor příkladu Miličowu, welice po cti, po slávě a bohatství bažil, wyznává o sobě sám w tato slowa: „Confiteor, quod modico ante fui totus vexatus et obtentus a spiritu Antichristi, plenus cupiditate et contagiosa ambitione, magno animo cupiens habere divitias, hujus mundi gloriam et honores; et pro eo multa laboravi, impendi vires et expensas, litigavi pro quatuor beneficiis; et adhuc meum beneficium, mihi omni jure debitum, ab adversario quodam detinetur. Et sic volens dives fieri in hoc seculo, incideram profunde in laqueum diaboli.“ Nasvědčuje tomu také prosba, podaná od něho papeži Urbanowi VI o propůjčení jemu kanownictví w Praze. Zabral se o to sám osobně do Říma w zimě r. 1380 a 1381; ježto tehdaž, když papežové potáhli byli sami k sobě rozdáwaní všech téměř důstojenství a prebend po celém křestanstwu, byla nejkratší cesta k dosažení aučele takowého; ačkoli později M. Matěj byl mezi prvními, kteří horlili proti těmto papežským „reservationes et provisiones“. Urban VI propůjčil se mu w tom 1 April. 1381 následující bullau:

„Urbanus episcopus servus servorum dei: dilecto filio Mathiae Wenceslai de Janow, canonico Pragensi, magistro in artibus, salutem et apostolicam benedictionem. Literarum scientia in te ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fide digno commendaris testimonio, nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Volentes itaque tibi, qui presbyter es et, ut asseris, per sex annos in theologia Parisius studuisti, praemissorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere specialem, canonicatum ecclesiae Pragensis cum plenitudine juris canonici apostolica tibi auctoritate confe-

rimus“ etc. Dat. Romae apud S. Petrum, Kalendis Aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Tuto i jiné bully k témuž cíli téhož dne vydané předložil mistr Matěj kapitule Pražské, načež dne 12 Oct. 1381 za kanovníka u S. Wíta na hradě Pražském skutečně přijat jest. Bydlil tu některý čas s M. Wojtěchem Rankonis de Ericino, scholastikem Pražským, a bývalým nejen schowancem, jako M. Matěj, ale také někdy (r. 1355) rektorem university Pařížské. Swěřen pak jest jemu auřad zpovědnický w kostele S. Wíta od arcibiskupa Jana z Jenšteina, jakož sám o tom we spisu swém, léta 1392 dokonáném, swědčí w tato slowa: „Et accepi evidentem confirmationem ipsius atque certam — a tota multitudine hominum, cum quibus a principio sacerdotii mei laboravi usque modo per XII annos, eisdem corpus et sanguinem Jesu dispensando in kathedrali ecclesia Pragensi, tenens locum domini mei et patris in Christo, domini archiepiscopi ecclesiae supradictae, habens auctoritatem ejus in audiendo confessiones“ etc. Tím wywracuje se domnění mnohokrát pronešené, žeby M. Matěj býwal spolu farářem u S. Mikuláše w Praze. Aspoň před r. 1392 jím jistě nebyl; a po r. 1392 také sotwa, jelikož již dne 30 Nov. 1394, w newysokém stáří umřew, we hlawním kostele S. Wíta pochowán byl, dle swědectwí rukau téměř sauwěkau do rukopisu *D, 55* w bibliotece kapituly Pražské w tato slowa wepsaného: Anno domini MCCCXCIII, in die S. Andreae, obiit venerabilis vir, Magister Mathias Parisiensis de Janow, verbi domini Jesu crucifixi sollicitus praedicator, et est in ecclesia Pragensi sepultus. De cujus tractatibus sunt haec excerpta, et quaedam de dictis propria manu conscriptis.“

Dotčený tento rukopis kapitulní poskytuje nám krátké wýtahy ze všech spisůw M. Matěje Pařížského; poznáváme

tedy z něho aspoň povrchně všeecka učená díla, která po sobě pozůstavil. Jsaut pak následující:

I) *Regulae veteris et novi testamenti* — spis welice obširný a důležitý, z patera knih a ze mnohých jednotlivých traktatůw záležející. Mezi těmito traktaty, co částkami welikého díla, jsau následující: de probatione spirituum; de frequenti communione, de hypocrisi; de unitate et universitate ecclesiae; de Antichristo; de abominatione in loco sancto; de corpore Christi etc.

II) *Tractatus de praeceptis Domini*. Spis tento w au-
plné formě swé není znám; wýpisky z něho nehojné nacházejí se w rukopisu kapitulním práwě dotčeném na listech 180—187.

III) *Homilie wšeliké*, — také již neznámé. Wýpisky z nich sahají w témže rukopisu od listu 173 do 179; nadpisy jejich takto znějí: 1) Haec Mag. Matthias super illa epistola „Obsecro vos“ Ephes. IV; 2) haec super evangelium „simile factum est etc.“ qui voluit rationem ponere etc. 3) Haec idem super evangelio „Abeyntes Pharisaei;“ 4) haec super illud evangelii „cum audisset Johannes in vinculis opera Christi.“ 5) Haec M. Mathias Parisiensis super illud „Vae vobis scribae et Pharisaei, qui aedificatis;“ 6) haec super illud „Exiit, qui seminavit;“ 7) haec super illud „Christus passus est pro vobis;“ a konečně: 8) quare deus pius et justus permittit diabolum ita potestative et nocive humanum genus invadere et tentare.

Nejdůležitější dílo mistra Matěje, a jedna z nejpamatnějších knih, které od jakžiwa kdy w Čechách sepsány jsau, jest bez odporu spis první: „*Regulae*“ aneb „*De regulis veteris et novi testamenti*,“ čili, jakbychom jej přiměřeně a krátce jmenowati mohli: „*Knihy o prawém a lichém křestanství*.“ Dříve ale, nežli do rozjímaní obsahu jeho se

pustíme, dobře bude oznámíti se se zewnitřní formau a osudy jeho.

Celé to dílo nestává již nikde auplné pohromadě, ačkoli ze všech částečných rukopisůw, které známe, ještě daloby se auplně a dokonale sestawiti. Obšírnost jeho i z toho dá se poznati, že spisowatel, počaw práci swau před rokem 1388, teprw 1392 ji dokonal. Prwní zajisté kniha jistě před synodau dne 19 Oct. 1388 w Praze držanau sepsána i vydána, po ní pak teprw rozličnými přidawky rozhojněna byla, jak to w Musejním rukopisu očitě spatřiti lze. M. Matěj we předmluwě swé sám powídá, že s počátku nechtěl než tu jednu knihu sepsati; potom ale, pobuzen byw bezpochyby úsudkem onéno synody, přidal k ní ještě druhau a třetí; posléze pak odhodlal se ještě k sepsání knihy čtvrté a páté. Rukopis Českého Museum pod číslem 289, papírowý we folio, počítající 364 listůw, jest dokonale sauwěký a snad pod dohledem spisowatelowým psán, písmem drobným a hustým, ale rukau nestejnau. Obsahuje pak w sobě jen prwní 4 knihy, a i ty, pro wytržené tu i tam jednotlivě listy, již neauplné; z páté knihy tu jen registřík se nachází. Tato pátá kniha čte se však auplná w rukopisu *III. A. 10* biblioteky Pražské universitní od l. 105 do 175 we fol., a to sice w exempláři, který někdy spisowateli samému náležel! K doplnění pak mezer w rukopisu musejním se nacházejících poslaužiti může rukopis kapituly Pražské *O, 11*, papírowý we 4, z prwní polowice XV století, obsahující na listech 1—154 knihu prwní celau a částky dwau následujících. Takét we Wídenské c. k. dworské bibliotéce rukopis pod číslem 4747 (někdy Theol. 563), papírowý we 4 ze XV století, na listech swých 1—219 obsahuje spis tento M. Matějůw, rovně necelý; i w jiných bibliotékách zlomky jeho se tytýž naskytují, a ještě častěji wýtahy z něho, tu wíce, tu méně obšírné. Konečně co

w Norimberském druhém vydání spisůw Husowých (r. 1715) w dílu I na str. 473 až do 627 se čte, není Husowo, ale jest wyňato ze knih Matějowých, až nad míru kuse a nezpráwně.

Obsah a způsob celých těchto knih sám M. Matěj we předmluwě swé takto udává:

Tenor et distinctio hujus libri erit talis: nam continet quinque libros partiales, quorum *primus* principaliter est de communicatione in dei ecclesia corporis et sanguinis domini nostri Jesu Christi in sacramento, simul et de distinctione spirituum principaliter in doctoribus et prophetis; illum enim principaliter, id est solum illum primum, intendebam sub brevitae scripsisse. Dehinc pius Jesus mihi dilatavit, et aperiens ostium me implevit suis copiis, ut duos libros post, puta *secundum* et *tertium* scripserim, de judicio et discretione verorum et falsorum Christianorum, et primum pseudoprophetarum et doctorum; dehinc alios duos libros, scilicet *quartum* et *quintum* solum et simpliciter de communicatione in Christi Jesu ecclesia deifici et supertremendi veri corporis et sanguinis Jesu Christi. Et intitulavi istum librum *regulas* aut *de regulis veteris et novi testamenti*, quoniam per eas et pro eis est ordinatus. Nam in *primo* agitur de quatuor regulis sumptis de veteri testamento, a domino deo traditis solemniter suo populo pro discretione spirituum variorum in prophetis, et secundum hoc *primus liber* continet duos tractatus et octo distinctiones, scil. 4 distinctiones de regulis in se, et 4 de venerabili sacramento. *Secundus liber* continet octo regulas collectas de canone novi testamenti, 4 pro judicio et notitia falsorum Christianorum et praecipue falsorum prophetarum, et 4 alias pro judicio et notitia sanctorum in veritate, et singulariter verorum praedicatorum et doctorum; et secundum hoc liber continet duos tractatus et 8 distinctiones, 4 de falsa specie sanctitatis, et 4 sequentes distinctae veritatis. *Tertius liber* includit unicam celeberrimam regulam, quae omnium aliarum

mater est, et omnibus aliis praecedentibus duodecim, scil. 4 ex libro primo et 8 ex libro secundo, communis est et perfectissima, quae habet se conformiter ad alias XII, velut lex ad XII tribus Israel in veteri testamento, et sicut piissimus Jesus dominus deus spirituum universae carnis ad XII apostolos in novo testamento. Et continet iste liber tertius sex tractatus, et quilibet tractatus continet plures distinctiones: nam in *primo* tractatu disputatur de regula in se, in *secundo* applicatur ad apostolos et prophetas, in *tertio* applicatur eadem ad communicationem in ecclesia sanctorum divini sacramenti corporis Christi, in *quarto* tractatu adaequatur ad universitatem pulcerrimam et distinctionem catholicae ecclesiae; in *quinto* tractatu venatur seu scrutatur per saepe dictam regulam Antichristus, et revelatur corpus ejus et tempus; in *sexto* tractatu per eandem regulam publicam et communem ostenditur abominatio desolationis stare ubi non debet, et denudantur fornicationes et pudenda meretricis magnae, quae sedet super aquas multas, et haec omnia in libro tertio; et ibidem applicatio modernorum ecclesiae ad ecclesiam sanctorum primitivorum. In *quarto libro* ista praedicta regula tredecima et generalis applicatur singulariter ad communionem raram et crebram in plebe Christiana altaris sacramenti; et quia ille liber est factus ad modum quaestionis, ideo continet octo articulos, qui in processu patere poterint perlegenti. In *quinto libro* applicatur eadem saepe dicta magna regula principaliter ad dispensatores et ministros in ecclesia corporis et sanguinis Christi. Et dividitur iste liber quintus in XII distinctiones, quae etiam in registro libri in principio cum suis materiis numerantur, et in executione patebunt perlegenti usque finem.

Veliká pečlivost M. Matěje, newykročiti nikde z jednoty církve křesťanské, a časté jeho protestování následujícího způsobu: „Non intendo dicere vel scribere, sicut neque in ullo actu per me facto vel fiendo in futurum, imo intendo non dicere omne illud, quod est contra sacrosanctam

ecclesiam Christi Jesu catholicam, vel contra fidem Christianam per directum vel indirectum, vel quod esset ullo modo contra sacram scripturam aut bonos mores ecclesiae, aut quod posset aliquo modo offendere pias aures fidelis hominis Christiani. Quod si forte, quod absit, aliquid horum contrarium me dicere, scribere vel sentire contingeret ex mea ignorantia vel inadvertentia aut quavis alia negligentia et imperfectione, quam cognosco in me ipso esse multam nimis: illud statim in principio revoco et retracto, rogans habere pro non dicto. Propter quod et ad securitatem majorem ista dicta mea et scripta, quemadmodum et omnia alia facta mea et meipsum, submitto correctioni sanctae catholicae ecclesiae et meis patribus orthodoxis, paratus existens et cupiens usquequaque emendari et per ipsam piam matrem meam et patres ad viam veritatis et gratiae per Christum Jesum factae in ecclesia duci et reduci ac deduci“ — to vše důkazem býti může, předně, že od swých odpůrcůw obwiňován byl, jakoby se učení jeho uchylowalo na mnoze od učení církwe swaté; potom pak, že obwiňení takové potkávalo ho wíce wáňní a křiwdau, nežli saudem a práwem.

Lišil se arcí M. Matěj od wětšho počtu sauwěkých theologůw, a sice we zdání swém: slušili pobožným laikům časté přijímaní swátosti oltární? — kteréžto on, jakož i před ním Milič, schwalowal, jiní pak zawrhowali. Wyprauje o té wěci sám (Rkp. Mus. fol. 77^a): Sciendum est, quod in temporibus, quae nunc currunt, quaestio multum invaluit, saltem inter communes et simplices, de manducatione quotidiana vel crebra a plebejis corporis et sanguinis Jesu Christi. Et quidam doctores vel praedicatores concedunt, et invitant populos ad quotidianam vel crebram sacramenti altaris perceptionem corporalem, cum praeparatione praevia opportuna et vita condigna; alii sunt, qui

ex adverso reclamant, et contrarium nituntur summis conatibus inducere et persuadere, videlicet quod nequaquam sit bonum, saepe laicos Christi corpore et sanguine satiari. Stalo pak se jemu to protiwenstwi, že mnění jeho nejen od většiny nepřijato, alebrž přičiněním několika kněží na synodě arcibiskupstwi Pražského dne 19 Oct. 1388 zrowna zapovězeno jest. I o tom příběhu dowídáme se ze slow jeho vlastních, we druhé recensí prwní knihy uwedených: Tunc autem videtur esse jure sacrificium (Danielis cap. XII) ablatum, quando surrexerunt quidam in ecclesia, et non tantum jam publice et in ambone dissuaserunt et retraxerunt plebem Christi Jesu a frequenti communione suis sermonibus propriis, quamvis nullomodo ex scripturis, sed etiam solemniter in synodis provincialibus publice voce praeconia improbaverunt plebem Christianam communicari Christi corpori et sanguini in sacramento quotidie et frequenter, legem Christi (*sic*), hoc ex sua auctoritate ordinaria statuentes, quod nullus plebejus seu laicus admittatur ad sacramentum altaris quomodolibet dignus saepius, quam de mense ad mensem, vel semel in quatuor septimanis. Insuper tunc videtur esse ablatum jure sacrificium, cum ex decretis multorum doctorum et sacerdotum et consensu episcopi et praelatorum solemniter et publice in synodo cleri et congregatione plebium facta est prohibitio, quod puta plebeji et laicae personae de communitate Christiana nullomodo debeant hortari ad frequentem communionem sacramenti vel quotidianam. Haec autem facta sunt et visa sunt notorie fieri in anno domini MCCCLXXXVIII, in mense Octobri, in crastino S. Lucae evangelistae. Unde statim atque post per totum praedicatorum et sacerdotum multa valde passi sunt publice et notorie, non tantum a communibus, sed etiam ab ecclesia et praelatis, illi qui sanctis et devotis personis laicis utriusque sexus sacramentum Christi corporis quotidie vel alias frequenter

ministrabant; et solum ob id sunt passi, et quod Christianos sancte viventes ad crebram communionem sacramenti invitabant atque hortabantur etc.

Škoda, že akta synody této r. 1388 posavad nikde nalezti se nedala. Kdybychom je zajisté měli, rozhodlaby nám aspoň otázku, již od r. 1433 často ve spor branau, zdali totiž M. Matěj z Janowa byl první w Čechách, který také přijímaní pod obojí způsobau obecnému lidu schwalowal. Twrdil to zajisté již 1433 před sborem Basilejským M. Jan z Rokycan, a odpůrce jeho nezapíral toho naprosto, ale bránil se tím, že „sive ipse inceperit hanc novitatem praedicare, sive sub utraque specie communicare, tamen sua doctrina sive practica non habuit progressum,“ an prý w synodě Pražské r. 1389 (či snad lépe 1388, jakož nahoře?) od toho přestati a učení své odwolati musil. (Wiz von der Hardt Concil. Constant. III, prolegomena pag. 20.) Ze spisu jeho welikého, aspoň pokud my ho známe, otázka tato rozhodnauti se nedá. Nikde zajisté M. Matěj nemluví zřejmě a výslovně o potřebě přijímaní pod obojí způsobau: ale na mnohých místech wyjadřuje se tak, jakoby přijímaní takové i samo sebou se rozumělo, a též ještě in praxi bylo.

I poněwadž spisy M. Matěje, pro wěk swůj důležité, welice po řídku se nacházejí, a čáky není, aby brzy celé wydány býti mohly: nebude od věci, postawiti sem nějaký výbor míst ze knih *Regulae veteris et novi testamenti*, kteréž i samy w sobě významné, i pro spisowatele a wěk jeho charakteristické býti se zdají, aby čtenářowé sami ducha jeho poznati a posauditi mohli. Dříve však předložíme rozwrh celého spisu podle exempláře musejního, jakožto nejauplnějšího, dle jehožto listu a stránek místa swá značiti musíme.

Fol. 1—3. Prooemium. Počíná w tato slowa: „Ecce ex deo

et coram deo loquimur, non quasi hominibus placentes, sed deo“ etc.

Fol. 4—32 liber primus, de discretione spirituum in doctoribus et prophetis et de venerabili sacramento. *Tractatus 1*: de regulis in se (fol. 4—9); *tract. 2* de venerabili sacramento (fol. 9—32).

Liber II, fol. 33—64: de iudicio et notitia falsorum et verorum Christianorum, praecipue prophetarum et doctorum. *Tractatus 1*: de falsa specie sanctitatis s. de hypocrisi (fol. 33—64) *tract. 2* de distincta veritate (chybí w rkp. musejním).

Liber III, fol. 65—282: de regula generali. *Tractatus 1*: de regula in se (i. e. de Christo) (fol. 65—71); *tract. 2* de apostolis (fol. 71—77); *tract. 3* de frequenti communione (fol. 77—87); *tract. 4* de universitate et unitate ecclesiae fol. 91—127); *tract. 5* de Antichristo fol. 128—203, (kdežto fol. 179—194 wepsán Magistrorum Parisiensium liber de periculis novissimorum temporum, a fol. 201—203 Milicii libellus de Antichristo); *tract. 6* de abominatione in loco sancto (fol. 203—282, tentýž traktat, co mezi spisy Husowými již vytištěn jest).

Liber IV, fol. 284—361 de corpore Christi s. de rara et crebra communione; rozdělení této knihy jest w. 8 artikulůw.

Liber V, opět o témže předmětu, čte se w rkp. biblioteky Pražské III, A. 10, na listech 102—176, rozdělený na 12 distinctiones, mezi nimiž distinct. 6 jedná de statuis in templis et imaginibus.

Fol. 3. Z předmluvy, o dílu svém a o bibl. Conscripsi vero hos libros ex amore et devotione ad beatificum et supercoeleste sacramentum corporis et sanguinis Jesu Christi, si forte possem in aliquo promovere honorem ejus et gloriam atque amorem modernorum et desiderium fidele ad ipsum venerandum amplius et ipso digne perfruendam, tali modo et ad illum finem, quali et ad quem est ipsum praeparatum a Christo

Jesu et ecclesiae dilectae sanctorum dei distributum et donatum. Nolui etiam ea sub modo segnitiei et incuriae meae abscondere, quae a juventute divinarum scripturarum sedulus perscrutator ex Christo Jesu et cum Christo Jesu collegi ex libris et accepi ex illuminatione ejusdem fidelissimi Jesu crucifixi, qui suaviter illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quapropter in his scriptis meis per totum usus sum maxime *biblia* et ipsis chirographis, et modicum de dictis doctorum; tum quia *biblia* ad omnem considerationem et materiam scribendam semper mihi prompte et copiose occurrit; tum quia ex ipsa et per ejus divinissimas veritates, quae sunt lucidae et per se manifestae, solidius omnes sententiae confirmantur, fundantur subtilius et utilius ruminantur; tum quia ipsa est, quam a juventute mea adamavi, et vocavi ipsam amicam et sponsam meam, imo matrem pulchrae dilectionis et agnitionis et timoris et sanctae spei. Et quam cito legi beatum Augustinum in libro de doctrina Christiana, et Hieronymum, dicentes, quod studium textuum sacratissimae bibliae est in principio et in fine super omnia necessarium et utile cuilibet pertingere cupienti ad agnitionem theologicae veritatis, et ipsa est primum et fundamentale et debet esse cuilibet literato Christiano: mox agglutinata (est) anima mea bibliae in amore perpetuo; ubi fateor, quod a juventute mea non recessit a me usque ad senectam et senium, neque in via, neque in domo, neque dum occupabar, nec cum otia bar; et in omni mea ambiguitate, in omni quaestione, semper in *biblia* et per eam sufficientem et lucidam expeditionem reperi et consolationem animae meae, et in omni turbatione mea, persecutione et tristitia ubique confugi ad *bibliam*, quae ut dixi semper mecum ambulat, mea carissima; et ipsa semper obviavit mihi quasi mater honorificata et mulier a virginitate suscepta me, et secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes suae laetificaverunt animam meam. O quam tunc dulciter, pro modulo meo et mensura, cibavit me ubique pane vitae et intellectus,

et discussis tenebris, in quibus fluctuabam, quam utiliter potavit aqua sapientiae salutaris! Unde cum vidi quam plurimos portare semper et ubique secum reliquias et ossa diversorum sanctorum, pro defensione sua quilibet et sua singulari devotione: ego elegi mihi bibliam, meam electam, sociam meae peregrinationi, gestare semper mecum et ubique ad latus meum in promptu pro mea defensione et consolatione continuata etiam in adversis etc.

— Licet sententias et veritates doctorum plurimorum interposuerim, tamen non institi eorum allegationi expressae in hoc libro: tum quia verba et doctrinae doctorum habent loca sua, i. e. libros plurimos, et qui vult ipsos legere, per se potest invenire; tum quia jam tanta est multitudo doctorum et praesertim librorum ipsorum in dei ecclesia, ut facile a quolibet possit videri, totum mundum non posse comprehendere eos qui conscripti sunt libros; brevis vero vita seculi nostri praesentis et plena miseris occupationibus et poenitentia, vix pauca admittit lectitare, et specialiter pauperes philosophantes, quibus nec mora, nec facultas, neque libri sunt ad legendum, de quibus me unum esse pauperem confiteor, et in laboribus a juventute mea. Ea vero, quae hic conscribam vel conscripsi, maxime in oratione et per orationem accepi et intellexi ex lectione bibliae, atque didici ex consideratione vigili et sedula eorum, quae in seculo moderno geruntur, et ex comparatione temporum antiquorum. — Et idcirco rogo obnixè universos fratres meos et patres, ad quos opus praesens pervenerit, quatenus omnes defectus meos, qui in hoc opere relucet, pie et misericorditer interpretentur et supportent propter amorem domini nostri Jesu Christi, attendentes illud, quod confessus sum superius, quod in veritate et coram Jesu nostro crucifixo dulcissimo non intendendo per ista, nisi communem fidem, spem et caritatem aedificare in aliquo ecclesiae sacrosanctae. —

Fol. 31—32. Kterak ženy předčí muže w nábožnosti. Sicut nuper de comparatione virorum in plebe, i. e. sacerdotum et religiosorum et magistrorum, atque plebejorum simplicium dictum est, quod puta ob superbiam eorum et hypocrisim, sapientibus et prudentibus hujus seculi projectis, dominus suam salutem parvulis de plebe eo abundantius revelare voluit atque ministrare: ita conformiter dicendum est in communi de comparatione virorum et mulierum quoad capacitatem donorum Jesu Christi. Quoniam in his diebus viri praecipue suorum bonorum naturalium seu virium conscii, nesciunt humiliare seipsos, neque portare, extra castra exeundo, opprobrium Jesu Christi. Qui si forte quidpiam hujusmodi assequuntur et praepollent in gratiis aliquibus, mox sibi ipsis inde complacendo, suis conatibus ascribunt, sicque fideles se non exhibent domino Jesu Christo. Deus igitur et dominus Jesus dives in omnes proinde viris talibus relictis, ut plurimum suos thesauros atque divitias transfert ad mulieres, secundum illud, quod jam erat superius allegatum; quia quae infirma sunt, elegit deus ut confundant fortia. Et per hoc istis temporibus surgunt mulieres, virgines et viduae et apprehendunt disciplinam, agunt strenue poenitentiam, prope-rant ad divina sacramenta et praeripiunt viris regnum coelorum, circa vanitatem hujus seculi occupatis. Eapropter hodie est videre gentem mulierum replere templa in orationibus, occupare loca in sermonibus, sese repraesentare per confessionem sacerdotibus, gemitibus et lacrymis uberrimis replere maxillas, continuis devotionibus sumere gaudiose sacramentum altaris singulis diebus, perfecte relinquere pompam mundi cum suis oblectationibus, caritate Christi Jesu magis ac magis abundantes, ea quae domini sunt incessanter cogitantes, revelationes a Christo et prophetias visitationesque crebras et singulares grate suscipientes. His inquam omnibus et aliis ut videtur amplius centies ditantur feminae in hoc tempore quam viri quicumque vel sacerdotes. Unde nunc videtur prophetia et familiaritas major cum

sancto spiritu translata ad mulieres, quibus magna mysteria dei revelantur, veluti manifestum est in Hildegarde gloriosa virgine et in Brigida sancta et venerabili matrona, nec non in quam pluribus aliis dignis deo feminis, quas Parisius et in Roma, et in Nuerberg, et multo amplius in civitate Pragensi vidi, probavi, et dominum Jesum in suis operibus et dignatione sum admiratus. —

Fol. 36. W čem pokrytstvi wšbec se poznává. Regulae, quae demonstrant hominem esse hypocritam, sunt istae: *prima* est, facta professione Christiana, primum respectum habere ad se ipsum, et ideo amare sua, placere sibi et suis, magnificare se per propria, justificare se ex suis, separare se in suis, etiam in eis, quae sunt religionis Christianae; *secunda* est, sub confessione fidei Jesu Christi habere primum motum et respectum ad acquirenda bona hujus mundi etiam per ea, quae sunt religionis Christianae; *tertia* est, Christianum primum propter se et a se quaerere suam justificationem etiam in eis, quae sunt religionis Christianae; *quarta* est, Christianum primum respectum habere ad commodum vitae praesentis, et cum hoc atque pro eo Christum sequi et ea, quae sunt religionis Christianae, adimplere.

Fol. 62—63. Kde jest prawá cirkew křestanská. Intellige proverbium per ea, quae hodie conspiciuntur, puta quod civitas illa magna orbis Christianorum in tres partes de facto est conscissa, scil. Romanorum ad meridiem, Graecorum ad orientem, Francigenarum ad occidentem. Quorum Romani dicunt: hic est ecclesia et hic est Christus; Francigenae dicunt: non ita est, sed nos sumus ecclesia, et hic est Christus; et Graeci pertinaciter inquirunt: mentimini vos et vos, sed nos sumus ec-

clesia et hic est Christus. Ecce ad literam evangelium est adimpletum superius assignatum, ubi dicitur: in illis diebus dicetur vobis: ecce hic est Christus, ecce illic. Ecce obscuritas solis et lunae, ut etiam civitas posita supra montem abscondatur et sit obnubilata, quod videri non potest! in tantum, ut ex infinita multitudine Christianorum non facile quis possit inveniri, quod sit ita certus, ubi est unica vera dei ecclesia, et qui auderet monstrare et constanter indicare omnibus inquirentibus, ubi ecclesia est, ex his tribus, vel ubi est Christus. Hoc dico non quoad omnes, quia aliqui sunt, qui noverunt, ubi est Christus et ejus corpus; de quibus scriptum est: ubicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilae. Et ego credo, quod in illa parte, quae cessit Romanis, est Christus; sed quae dico hic, loquor comparative ad totam multitudinem eorum, qui quondam dicebantur Christiani; loquor etiam comparatione ad certitudinem ecclesiae sanctorum primitivae, ubi fuit notorium, ubi est ecclesia et ubi est Christus. Hic autem nullibi est tanta certitudo existentiae Jesu Christi noto(ria) in istis partibus praefatis, ut quis audacter se offerat pro eo ad moriendum. Vulpes igitur foveas habent, et volucres coeli nidos: filius autem hominis i. e. Christianus verax, filius domini nostri Jesu Christi, non habet, ubi caput suum reclinet, i. e. ubi confugiat secure, et ubi firmetur et ubi protegatur a daemoniis et ab hypocritis, agitatus undique et a peccatis conturbatus in tribulatione hac praemaxima. Quoniam ecce quasi omnes amici Jesu Christi sermone et lingua, sed de facto et vita fere omnes inimici; omnes domestici corpore, sed paene omnes extranei opere et affectione. Si cui effundas tuam animam affectione et sermone, quasi volens Jesum crucifixum invenire, inde abibis amaricatus animo, in te ipso reperiens, quod ibidem Christi Jesu gratiam, simul laborem et pulchros tuos sermones perdidisti; ita neque palam et solemniter audebis Jesum crucifixum confiteri, quia tunc sine modico tamquam haereticus tractaberis, et

)
 *

non conviciatus et consputus non abibis; et tunc per experientiam senties tribulationem hanc maximam et amaritudinem amarissimam omnium fidelium in domino Jesu corporum, conscientiarum et animorum.

Fol. 94. O roztržkách w církvi křestanské. Unitas ecclesiae numquam potuit neque poterit umquam per quemquam cassari vel auferri. Sicut namque non potest scindi Christus, sic non potest dividi ecclesia Christi, quae causatur intrinsece ab unitate Christi et spiritus ejus. Item sicut non potest ecclesia Christi perire aut terminari, ita non potest scindi; propter quod omnes haeretici non diviserunt ecclesiam Christi, sed ipsi divisi sunt ab ecclesia, ipsa una et integra remanente. Ita per hoc modernum schisma, admissum per hypocritas, non quidem divisa Christi ecclesia, sed nocentissimi hypocritae abscissi sunt ab ecclesia, qui ipsam ponebant vel nitebantur deducere in malum statum, i. e. ad amorem hujus mundi et eorum, quae sunt in mundo, per ipsorum pompam et superbiam excessivam et per avaritiam insatiabilem et per sequelam voluptatum irrefrenatam, in quibus omnibus publice et nimium sunt inventi. Unde non ex eo schisma hoc factum est, quod dilexissent Christum Jesum et ipsius ecclesiam, sed ex eo, quia se ipsos amaverunt et hunc mundum. Et istud apparet ex re gesta et accidentibus singulis, ex quibus schisma hoc est admissum. Neque per hoc sancti et electi, qui faciunt unitatem in Christo Jesu et unam ecclesiam, sunt divisi vel facti diversi ad invicem et adversi, quamvis sunt in timorem et tentationem missi a facie multitudinis hypocritarum. Sed schisma factum est in ecclesia malignantium, vel inter Christianos et primum sacerdotes et clericos amatores hujus mundi, qui neque spiritum Jesu crucifixi, neque ipsius amorem dignum et verum habentes, suam propriam gloriam et admirationem in hominibus posuerunt, aesti-

mantes quaestum esse pietatem; quibus aliquid simile contigit, veluti illis, qui dicebant, ego sum Cephae, ego vero Pauli, ego autem Apollo. Nec puto schisma hoc esse in damnum et jacturam ecclesiae Christi Jesu, quae spiritu suo abundat, sed magis utile esse, ut per hoc velocius regnum Antichristeitis pertranseat et brevientur dies periculosi propter electos, et ipsa sit citius exonerata a multitudine hypocritarum infinita, et notificentur clarius carnales et ficti Christiani, amatores splendoris hujus vitae magis quam Jesu crucifixi amatores. — Corpus itaque Antichristi per schisma tale est divisum et conturbatum, quod hactenus erat compactum, quasi scuta fusilia unum uni adhaerente, ut nec spiraculum quidem eam possit pertransire; non autem scissum est vel potest esse corpus omnipotentis et prorsus indivisibilis Jesu Christi, i. e. ecclesia sanctorum; quoniam ejus unitas est perpetua et inviolabilis, tota dependens ex unitate dei et domini Jesu Christi ac spiritus ipsius. —

Fol. 97—98. O zbytečnostech w církwí. Ex quibus sequitur, quod omne illud, quod homines fecerunt, intendentes principaliter communem profectum et utilitatem omnium Christianorum de omnibus gradibus et statibus et conditionibus, i. e. totius corporis ecclesiae, et tale quod non potuit derogare alicui articulo corporis vel juncturae essentiali ejusdem, neque diminuere in ullo jurisdictionem alicujus gradus vel status, et ad communitatem ecclesiae publice induxerunt, cooperans ad similitudinem unam Christianorum et efficiens in familia Christi unitatem vel conferens ad eandem: illud homines ex deo et per deum et ad deum fecerunt, et omne illud est tenendum et salvandum, tamquam plantatio, quae ex deo est patre, et spiritu ejus est exorta. Et omne illud, quod fecerunt homines in ecclesia Christi et in familia Christi, et in publicum ecclesiae induxerunt, intendentes suam privatam ecclesiam et sanctitatem ac devotionem

aut quemvis profectum proprium: omne illud non est ex deo, et igitur eradicandum et ejiciendum. Item omne illud, quod homines pro seipsis adinvenerunt et fecerunt et in communitatem ecclesiae induxerunt, quod non confert ad pulchram similitudinem ecclesiae et ipsius jocundam unionem, sed magis distrahit vel diminuit, non est ex deo nec spiritu ejus: ergo est evellendum et extirpandum, tamquam adulterinae plantationes. Item omne illud, quod homines adinvenerunt pro se ipsis, i. e. pro sua devotione, pro sua sanctitate et justitia, vel alias pro suo profectu, et in publicum ecclesiae induxerunt, quod quidem est tale, quod ullo modo derogat alicui articulo vel juncturae de essentia ecclesiae, vel ullo modo diminuit aut detrahit alicui gradui, statui vel conditioni ecclesiae: illud nequaquam est ex deo, sed tantum ex hominibus, qui seipsos sunt amantes. Cum autem juxta praedicta talium nimia multiplicitas et multa varietas jam sit firmata consuetudinibus in ecclesia, et mandatorum, observantiarum et doctrinarum hominum inde consequentium, consuetudinum quoque et morum atque habituum et actuum talibus praedictis annexorum, admissorum et perpetratorum per somnolentiam et negligentiam custodum positorum super muros ecclesiae: ideo justum et non impune eadem ecclesia ac familia Jesu crucifixi est vel apparet esse tam nimis dilacerata et divulsa et contra se invicem scissa et divisa. Ex quo satis manifeste sequitur, quod ad reformatam recuperandamque decoram similitudinem et jocundam unitatem Christi Jesu ecclesiae per domos et familias ipsius, singulas juncturas corporis ipsius usque ad novissimos articulos molles et delicatos, necesse est omnia praedicta privata et inutilia et ad utilitatem jocundam ecclesiae superflua et nociva, putare vel praecidere a vinea domini Jesu sanguine plantata et sanguine suorum apostolorum et prophetarum, et redigere ea ad minimum numerum, qui est solus necessarius et in nullo derogans ecclesiae jocundae unioni, secundum sermonem, qui

scriptus est: omnis plantatio, quam non plantavit pater meus, eradicabitur et in ignem mittetur.

Fol. 116. O témě. Dominus Jesus non dedit ullam legem scriptam suis posteris, cum tamen potuisset hoc efficisse in vita sua multis modis; sed solum dedit spiritum suum bonum et spiritum patris in corda credentium pro omni lege viva et perfecta et pro omni regula vitae cujuslibet sufficienti, secundum declarata superius, et secundum scripturas et prophetas. Propter quod et apostoli ipsius, nolentes gravare populos credentes in Jesum variis doctrinis et adinventionibus et praeceptis, pauca scripserunt, pauciora mandaverunt, paucissima statutis firmaverunt inconcusse. — Patet autem hoc in XV Actuum apostolorum, quomodo dulcissimi patres et apostoli Christi suos Conchristianos esse multum liberos et non obligatos ad multa praecepta manere voluerunt. — Unde crudeliter et infronite posteriores multi videntur egisse et agere usque modo, qui suas adinventiones multas et doctrinas varias ac mandata rigida in dei et domini Jesu familiam induxerunt et auctoritative firmaverunt, subditos nimis obligantes et gravantes, ut et doctrinarum talium et adinventionum et mandatorum hominum sit tanta multiplicitas et infinita multitudo, quod, ut paulo ante dictum est, innumerabiles libros repleverunt et valde magnos et sumptuosos, quos fere nullus hominum nisi dives comparare et per totam vitam ipsis deditus possit ea satis legere et utiliter incorporare; et tamen ad ea omnia, quae ibidem continentur, voluerunt obligari populum Christianum, quae omnia, ut dictum est, non tam facere sufficiunt, sed etiam rescire vel ad plenum memorari. Quapropter apud me decretum habeo, quod ad reformandam pacem et unionem in universitate Christiana expedit omnem plantationem illam eradicare et abbreviare iterum verbum super terram et reducere Christi Jesu

ecclesiam ad sua primordia salubria et compendiosa, quanto paucioribus et apostolicis mandatis reservatis. Quoniam ego puto coram domino meo Jesu crucifixo, quod lex spiritus sancti et evangelium expressum et divulgatum et patres ordinarii plebium, utpote papa, episcopi et plebani et opitulationes eorum omnino sufficiunt ad dirigendum legitime omnem communitatem populorum et quemlibet hominem singulariter de communitate; sufficiunt inquam ista praenotata ad omnem quaestionem dissolvendam et ad omnem causam in foro conscientiae et in foro iudicii discutiendam, addita supradictis scriptura veteris et novi testamenti.

Fol. 156^b. O témž. Ego etenim teste Jesu crucifixo contemplor, quod hodie sacerdotes et populus minus sciat et observet praecepta dei sui tremendi, quam mandata et traditiones hominum, et magis timeat et ponderet hujusmodi adinventiones, quam veritatem vitae et caritatem proximorum, et quod in talibus observantiis totam constituat justitiam suam et salutem, licet non habita Jesu crucifixi notitia et caritate. — Propositi igitur mei est, cum haec loquor, ut tales adinventiones et obligationes ad ipsas, essent diminutae et remissae, saltem quoad aliquam ipsarum partem, et quod solum dilectio dei et proximorum, aut dei praecepta alia solum esse populis tremenda et ad unguem usque adimplenda docerentur, et quod alia sunt modicae reputationis aut nihili ipsorum in respectu. — *Fol. 157...* Ecce quam cum timore apostolus intensionem suam producit in medium et temperate. Videant igitur, quantum distant ab ipso moderni, in quorum ore, ut supra dictum est, non resonat aliud, nisi „districte praecipimus et mandamus“, et iterum „quod si quis paginam hanc (et alia hujusmodi talia) violaverit, sciat se dei omnipotentis et sanctorum indignationem incursum,“ et „ipsum nos ex nunc prout ex tunc et ex tunc prout ex nunc

excommunicamus et anathematisamus in his scriptis." De praeceptis autem dei et ipsorum transgressione terrorem non faciunt in subditis, neque magnam rationem. Verumtamen dico omnibus, qui possunt hoc capere, capiant, quod coram Christo Jesu sic collegi ex scripturis, et puto, quod omnia scil. praenotata opera hominum, cerimoniae et traditiones funditus destruentur et cessabunt, et exaltabitur dominus solus, et unicum verbum ipsius manebit in aeternum; et tempus illud jam instat, in quo illa evacuabuntur. Scripturae vero, quae hoc exprimunt, nimis multae sunt. Mihi ad praesens solum verbum Jesu sufficit, ubi dicit Mathaei XV capite: omnis plantatio, quam non plantavit pater meus, eradicabitur.

Fol. 108^b. O zámeznosti mocí cirkevních. Magna est facta deformitas Christi Jesu familiae et distinctio turpissima in juncturis articulorum supra saepe expressorum, et perinde damnabiliter evenit, de populo credentium, cujus in primordio erat cor unum et anima una, factus est populus dilaceratus et divulsus. Etenim — papa, qui primum et ante omnia deberet esse junctus episcopis singulis et esse una manus cum ipsis, et solum maxime episcopis bene ordinandis superintendere et maxime ipsis familiaris effici et ipsorum cognitioni, ecce ipse conjunctus est magis regibus terrae et principibus et aliis magis intendit existens familiaris, opitulationibus et personis sibi ad votum suum adjunctis, supra suos coepiscopos ultra normam elevatur; insuper rupto de medio ordine connexionis primariae, adjunxit sibi universorum beneficiorum et personatum collationem, quae ad episcopos respiciebant secundum legitimam conjunctionem et immediatam; per quod proportio est cassata et juncturae propriae et decorae obedientiae et subjectionis in corpore Christi mystico sunt laxatae et corruptae. Similiter episcopi non juste, non pulchre plebanis heu modo sunt ad-

juncti, sed exhibent se ipsos plebanis nimis elevatos et dominantes in clero, ita ut curati maneant ab episcopis, plus quam justum et utile est ecclesiae, elongati, extranei et ignoti; et ipsi episcopi baronibus terrae et principibus similiter et suis magnis canonicis et divitibus hujus seculi familiariter multum adjunguntur. Non enim jam episcopi habent sollicitudinem dignam de bona et utili ordinatione curatorum, sicut habent cor suum ad facta negotiaque dominorum et alia temporalia et civilia pertractanda. Et alii episcopi habent suum cor ad suam propriam devotionem privatam exquirendam, eo minus cor suum ad suos filios, i. e. curatos conjunctum et mancipatum habentes; per quod multa jactura admittitur in communi salute animarum, et ipsorum talis privata devotio, in damnum et praedjudicium rei publicae quoad hoc exercita, a domino minime est acceptata, juxta scripturam, quae dicit in propheta etc. — Attende hanc scripturam prophetae, et intellige, si vales, quod habens communem familiam Christi gubernare et providere sollicite, tamen odio habes occupationem cum ea, et ingemiscis, cum incumbit tibi laborare, illectus et allectus tua pace et privata tua psalmodia longa et devotione, licet quandoque delicata et lacrymosa. Et pensa hic, quam sunt talia domino Jesu inaccepta, qui dixit Petro Simonis Jo. (21) „diligis me plus his? pasce oves meas!“ et non dixit „fruere pace in privata tua mansione.“ Ita etiam corda curatorum sacerdotum non sunt conjuncta fidei nexu cum ipsorum plebibus, sed aversa et distracta per varias vanitates hujus mundi; et maxime abierunt post divitias et honores et cetera propria sua commoda, sui corporis vel hujus vitae. Sunt enim plebani similiter nimis elati suis plebejis et extranei, acceptores supra modum personarum. Propter haec igitur et talia juncturae gratissimae sanctae ecclesiae sunt destructae, et funiculi ejus sunt dissoluti vehementer et laxati.

Fol. 112. O témž. Ex hoc enim videtur evenire, secundum quod superius est ostensum, quod dominus apostolicus ad se contraxit collationem universorum beneficiorum per ecclesiam, officiorum, personatum, praebendarum et dignitatum, quod alias nequaquam ordinatione ecclesiae sanctae primaria est institutum vel sancitum. Ex isto exemptiones multarum et infinitarum personarum a jurisdictione ordinariorum propriarum factae sunt et multiplicatae super numerum, nec non etiam exemptiones conventuum multorum, religionum et alias multorum populorum, in defectum et diminutionem potestatis et juris praelatorum inferiorum. Ex isto similiter emanaverunt aliae multae reservationes casuum, ut vulgo dicitur, et absolutionum vel collationum auctoritatis et potestatis vel exercitii operationum earum, quae sunt communes omnium sacerdotum alias, aut talia, quae ratione ordinis et primitivae potestatis possunt fieri ab inferioribus et communibus sacerdotibus et licite pro salute populorum ab eisdem exerceri, pro quibus oportet adire sedes praelatorum et tremebunde coram ipsis pro talibus supplicare et impetrare difficulter, non sine impensis magnis et expensis, saltem scriptoribus ipsorum pro literis super impetrato confectis et formatis. Et per ista factum est, quod in multa magnaque parte auctoritas et jurisdictio sacerdotum curatorum est abbreviata et contracta in ipsorum subjectos, et per consequens multa operatio salutis animarum impedita et sublata, quae alias esset exercita, si non interveniret praedicta prohibitio vel reservatio potestatis, per quod curati sacerdotes plebium sunt vel possunt esse gravati et plurimum ad ingemiscendum et murmurandum vel invidendum suis praelatis excitati et compulsi. Per ista etiam multa inobedientia est intromissa in plebes et irreverentia ad suos sacerdotes proprios propter extenuationem et infirmationem ipsorum potestatis; et per consequens hinc venit magna destructio morum et disciplinae in plebibus et dissipatio christianae religionis.

*Fol. 133. O příkoří, které věrní křesťané od pokrytcův sná-
šeti musejí.* Ecce hodie ipsamet abominatio desolationis propria
sedens in templo, ne tamen ipsa esse abominatio reveletur, fingit
aliam abominationem et minatur affuturam, ut per hoc amplius mit-
tat ecclesiam in errorem, quatenus sic horrendam abominationem
venerans atque colens, nihilominus unam aliam futuram fabuletur;
et valde praevaluit. Nam communiter Antichristi infiniti proprie
hodie nunc existentes, alium Antichristum futurum exspectant;
et hi, qui proprie sunt apostoli et praecones veri Antichristi,
apostolos Christi Jesu mites, sapientes et prophetas affligunt
et varie persequuntur, audacter affirmantes, quia ipsi servi
Christi sunt haeretici, hypocritae et Antichristi; et identidem,
existentes membra fortia et multa Antichristi in praesenti,
membra Jesu crucifixi licet debilia et pauca cruciantes et de
civitate in civitatem propellentes atque de synagogis ejicientes,
arbitrantur se per hoc deo suo obsequium compraestare, et
sic Antichristo obsequentes se credunt Jesu Christo deservire. —
Quod si quis paulo amplius conatur abstrahere seipsum a
societate Christianorum talium et vivere dignius Jesu Christo,
mox beghardus aut alias haereticus nuncupatur, et nonnisi hy-
pocrita vel fatuus judicatur; quod si in modico imitans Jesum
crucifixum ipsum vel ejus veritatem confitetur, illico gravem
sentiet persecutionem a corpore densato Antichristi; et nisi
vivas, sicut et ipsi, non aliud censeberis, nisi superstitiosus et
seductor.

Fol. 173. 174. 175. Kdo vlastně jest Antikrist. Antichristus
non aliunde venit, nisi ex Christianis, imo non aliud est Anti-
christus, nisi Christianus indignus, contrarius Christo Jesu vel
opere, faciendo ullam iniquitatem, (sicut scriptum est, confitentur
se nosse deum, factis autem negant,) vel sermone; sicut omnis,
qui mentitur aut figmenta et fabulas in sanctam ecclesiam

introducitur. — Caput Antichristi exstat omnis spiritus solvens Jesum, — et corpus Antichristi est omnis multitudo Christianorum, quae apostatavit iterum ad mundum per conformitatem et amorem hujus mundi et vivit secundum hunc mundum. Unde sequitur, quod Christiani conversi sunt in Antichristianos omnes, qui post hoc seculum abierunt. Ex quo ulterius sequitur, quod omnis Christianus, qui hunc mundum diligit, ab hoc mundo congregatione collecta ex spiritibus malignis et amatoribus hujus mundi Christianis, est membrum de corpore Antichristi; et omnis Christianus carnalis, qui libenter et frequenter loquitur de hoc mundo et diligit ea, quae sunt in mundo, habet in fronte sua et in dextra sua signum evidens, quod est membrum Antichristi. Et quanto est hujusmodi Christianus in majori statu ecclesiae, vel quanto est superior in ecclesia officio, personatu et dignitate, tanto est major Antichristus et propinquius membrum suo capiti; et dum hujusmodi est in supremo gradu ecclesiae et praesidet omnibus aliis potentia et auctoritate, tunc ille est summus et in summo Antichristus. — Omnis hujusmodi Christianus impius, qui amat hunc mundum et amatur ab ipso et in illis sibi ipsi blanditur et complacet, quanto magis est religione vel speciebus sanctitatis insignior et praecellens, tanto iterum est major Antichristus et proximior suae simulationi et subtili compositioni, et sic efficacior ad nocendum dei electis; at ulterius ille talis Christianus, existens in summa apparentia religionis et sanctitatis, est in summo Antichristus seu apostolus Antichristi. — Ecce quam palam denudatur Antichristus per dilectionis positionem, videlicet si dilectio inest Christiano proximorum, i. e. eorum, qui sincere sunt in Christo Jesu principaliter, nec non aliorum etiam inimicorum, tunc omni remoto dubio ipse est Christus vel membrum Christi, sicut alia scriptura dicit Johannis XIII: in hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Si autem dilectio in Christiano abundat hujus mundi

et eorum, quae sunt in hoc mundo magis quam proximorum, praesertim ad Jesum crucifixum, tunc iterum sine fallo est Antichristus seu de corpore Antichristi; quoniam in toto est Christianus contrarius Jesu Christo, mortua fide nihil sibi suffragante, quia talis credulitas nec diabolis suffragatur.

Fol. 162. O témě. Licet timeant deum mandato hominum et doceant quam diligenter adinventiones et doctrinas suas, constituent suam justitiam, habeant omnem speciem pietatis, aedificent sepulchra sanctorum et prophetarum, exornent monumenta justorum, colant valde imagines et statuas ligneas et lapideas, venerentur summopere et celebrent ossa et reliquias beatorum in coelis quantum placet: si terrena sapiunt, si voluptatibus et quieti corporis incumbunt, si eos delectat gloria et honor hujus vitae, si non abnegaverunt semet ipsos et ferunt crucem suam, neque habent Jesum crucifixum in corde manentem, neque sunt dei virtute et dei sapientia ab alto induti: sunt utique locustae coronatae, sunt palmites non ferentes fructum, sunt terra infructuosa maledicta domino suo, sunt regnum angeli abyssi, sunt filii diaboli omnes, non obstante quod vocentur Christiani vel religiosi vel sacerdotes et praelati. Et omnis Christianus seu clericus, licet sit sacerdos, praedicator, monachus, religiosus, vel quicumque suae propriae voluntati et non voluntati D. Jesu actualiter victitat et ex toto, et si quod minus facit, de hoc non dolet vehementer, est membrum Antichristi; et omnis clericus, qui in nomine suo vel causa sui ipsius acquirit scientias, gradus in ecclesia, ut est subdiaconatum, diaconatum, sacerdotium vel apostolatam et praedicationem, vel acquirit beneficia, officia, honores et dignitates in ecclesia, et omnis, qui acquirit titulos sibi gloriae et honoris, ut est doctoratus, baccalariatus et multa talia, ita quod per talia sit in populo Christiano honoratus, ditatus, pacatus et dilatatus in hac vita, sciat se membrum Antichristi sine contradictione quicumque. Item omnis monachus, claustra regularium ingrediens.

aut alias religiosus, ut vitam quietam habeat et sit securus de statu pacifico et necessitate corporali, in quantum talis et quam diu talis, est membrum Antichristi, quia in nomine suo induit speciem sanctitatis. Et omnis religio et quilibet conventus, qui seipsum ingessit ad medium vulgi Christiani et ibi factus est gloriosus et honoratus a populis plebejis, et in hoc sibi complacent vel de hoc gloriantur, est procul dubio corpus Antichristi. Item omnis apparatus talium splendidus et magnificus, vel habens speciem apparentem sanctitatis, veluti templa magna et multipliciter decorata, multitudo praedicationum, exquisita multitudo missarum, cantus et psalmodiarum decor et assiduitas, insignis sepultura et officium splendidum pro mortuis; item celebritas adventitiarum festivitatum varie promulgata et ornata; item commendatio fraternitatum et invitatio ad eas per multas promissiones orationum et missarum atque fratrum; item praeconisatio aut glorificatio imaginum quarumdam et extollentia novarum reliquiarum sanctorum, diffamatio miraculorum vel portentorum per talia factorum, et multa similia, quae modo diligenter in ecclesia actitantur: omnia illa facta ad suam propriam gloriam et complacentiam hominum, ut per accursus populi et applausus magnorum et parvorum in Christiano populo acquiratur, vel ut per hoc quaestus multiplicetur, aut ut per talia nomen auctoris talium diffametur et celebretur, ita ut dicatur in populo: „hoc iste fecit,“ vel „istud magnum bonum tales canonici vel tales religiosi invenerunt vel perfecerunt“: omnia inquam talia, non tamen in quantum talia, sed in quantum fiunt a talibus et tali intentione, sunt indumentum Antichristi, et sub ipsis mystica operatio daemoniorum seu Satanae ad subtilius et efficacius seducendum et nocendum etc.

Fol. 135. O obrazich swatjch a ctěni jich. Hen! hodie collegia quaedam et multitudo eorum, qui se dicunt magistros

ecclesiae et sapientes, decreta dei in ecclesia posuerunt, quod videlicet statuæ lignæ atque lapideæ, argenteæ et ceteræ hujusmodi sint a Christianis adorandæ et colendæ, patulo et expresse sancta scriptura dicente: non adorabis ea neque coles! quod nequaquam ex assertione Thomæ de Aquino vel aliis doctoribus potest haberi vel defendi; — et sancta ecclesia, licet admisit imagines et statuas et docet honorandas et venerandas, tamen adorandas vel colendas nusquam docuit vel statuit, ut patet in corpore in facultate juristarum. Decreverunt insuper, quod sint deprecandæ, quod in lingua Boemica sonat *modliti sě*, et sic docere populum collegialiter, *aby sě obrazóm lidé modliti*. Decreverunt insuper et synodaliter mandaverunt populis prædicandum, quod pie credant populi in statuis lapideis vel ligneis depictis esse virtutem divinam et sanctorum ejus, et inde quæ videntur ibi facta miracula vel famantur, deus per eas et propter eas imagines operetur, et idcirco quicumque hoc credit vel in tali statua fiduciam ponit et ibi confugit ad statuam, nequaquam male facit; imo neque possibile est quod, inquit, male faciat, sed neque sunt simplices corrigendi et increpandi, quod ad statuas fugiunt in tempore suæ necessitatis, aut reliquias sanctorum vel alias res tales mortuas sine merito et virtute. Sanxerunt insuper non prædicandum contra abusum statuarum vel reliquiarum, dicentes, quod non contingit in talibus errare populum Christianum. Quæ quam sint pernicioza rudi populo Christiano et carnali, quis non intelliget, si contempletur, quod populus plebejus modernus domini Jesu spiritum non habens, ad spiritualia nequaquam valet mentetenus elevari, sed solum et maxime carnali judicio et phantasmatis proventus, corporalia tantum appreciat et coram eis stupet et pavet, ad ea se totaliter effundendo etc.

O témž, ve knize páté (MS. bibl. Clement. III A. 10, fol. 126 sq.) — Deberet ejici omne illud in templo positum, ad quod vulgus plebejum habet respectum alicujus reverentiæ

et stuporis, prout sunt imagines, quae venerantur per dei ecclesiam, ut in Luca et in Roma et alias ubicunque. Quibus statuis populus spiritum Jesu non habens exhibet magnam reverentiam et honorem genuflexione, candelarum oblatione et hujusmodi; ad quas venientes ad templum accurrunt, nullum vel modicum habentes respectum ibidem praesens ad corpus Jesu Christi. Quod fit ex eo, quia rudis populus, solum suos sensus insequens, fortiter movetur a talibus imaginibus et ab apparentia earum splendida et artificiosa; et quia est pronus omnis talis homo ad idololatrandum, eo quod facilius conceptus suos vel imaginationem circumscribit et magis favorabiliter terminat ad creaturam quam deitatem, quia sunt sibi talia propinqua suae facultati naturali. — Quodsi Christiani illi, qui sanctos viros inordinate honorabant, sunt increpati et convicti esse carnales: quanto igitur magis hi, qui imagines in templis dei colunt et venerantur. Diabolus equidem satagit decipere dei populum, quanto magis sub aliqua specie boni, tanto fortius et coloratius et per consequens periculosius; ideoque libentius negotiatur injuriam Christi in populo Christiano et subversionem per species virtutum vel similitudines bonorum, venenum sub melle propinans, et similiter per imagines salvatoris et aliorum sanctorum etc. — (*Fol. 127^a.*) Nec per hoc ego curo negare imagines rationabiliter fieri in ecclesia et populi, cum hoc teneat universitas sanctae ecclesiae, et dicatur communiter, quod tales imagines sunt scriptura laicorum. Decoretur igitur templum statuis imaginum; huic ego non obsto, neque ullomodo contradico, dummodo in talibus cautela contra daemonia sicut et in aliis habeatur. Sed hoc audacter dico, quod quam cito una imago amplius reveretur quam aliae imagines in templo, vel habet concursum ampliorem plebis cum candelis, genuflexionibus vel aliter, mox est de templo ejicienda, tamquam offendiculum populi. Item si adjungantur aliqua signa facta quasi per imaginem aut ratione imaginis vel aliter, iterum illico illa statua

est cassanda; quia jam valde timendum est plebi Christi, ne fortasse tunc accesserit ibi jam daemonium, volens ludificare plebejos et polluere adorationem Jesu Christi corporis et sanguinis pretiosi. —

Končíme výpisky tyto, ač nehojné, však již snad dlahé, uwedením zde místa pro spisowatele nad jiné značnějšího, we traktatu De abominatione in loco sancto, tištěného sice již mezi spisy Husowými, a však s wynecháním právě tohoto místa, kteréžby na konci kapituly 7, na stránce 484 vydání druhého, čili 384^a vydání prwního, státi mělo; w rkp. musejním nachází se fol. 210. „Ego vero sic ista habeo et sic scribo, et in tali habitudine et mensura, quod omnia et singula et meipsum submitto sanctae catholicae ecclesiae dulcissimae, matri meae et sponsae Jesu Christi. Nec ista dixi meipsum commendans; sed confiteor, quod modico ante fui totus vexatus et obtentus a spiritu Antichristi, plenus cupiditate et contagiosa ambitione, magno animo cupiens habere divitias, hujus mundi gloriam et honores; et pro eo multa laboravi, impendi vires et expensas, litigavi pro quatuor beneficiis; et adhuc meum beneficium, mihi omni jure debitum, ab adversario quodam detinetur. Et sic volens dives fieri in hoc seculo, incideram profunde in laqueum diaboli. Gratias ago jam deo meo et patri misericordiarum et domino Jesu crucifixo, de cujus gratia mihi venit, quod jam exulto ereptus quasi passer de laqueo venantium, quasi sitio de incendio exportatus, quasi naufragus de mediis fluctibus maris liberatus. Fateor etenim, quod quam difficulter me abstraxit dominus ab uberibus Babylonicae meretricis, et impedivit me ubique satiare illam Antichristi ambitionem et cupiditatem meam divitiarum hujus vitae et honoris, et interim cor meum ad sua testimonia et non in

avaritiam inclinavit. Piissimo namque atque dulcissimo Jesu Christo, mihi iniquo et coeco gratiose semper providente, in omnibus meis conatibus et cupiditatibus valde adversa successerunt; ita quod decies sum datus in conculcationem et derisum meis superbis et amaris inimicis, et usque ad profundum luti omnis tempestas me demersit. Verumtamen gratias ago deo meo, quia quantum est ad homines et secundum opinionem meam, est ubique innocenter et injuste.“

P. S. Odvolání některých článkůw svých, kteréž učinil M. Matěj z Janowa spolu s kněžími Jakubem a Ondřejem na synodě Pražské den sw. Lukáše (18 Oct.) r. 1389, dali sme vytisknauti r. 1869 we přídawcích ku knize „Documenta M. Joannis Hus vitam, doctrinam etc. illustrantia“ na str. 699--702.

D. *M. Jan ze Štěkna.*

(Kw. 1373—1405.)

Mistr Jan ze Štěkna téměř ještě neznámější jest vůbec, nežli Kunrat Waldhauser, ano ti oba muži dosavad za jednoho „Kunrata ze Štěkna“ r. 1369 zemřelého se mívají. Že i on proti porušenosti věku svého, zvláště pak stávu duchovního, nad jiné horlil, vysvitá ze slov M. Ondřeje z Brodu dříve uvedených („et antiquis temporibus Milicius, Conradus, *Sczekna* et alii quam plurimi contra clericos praedicaverunt,“) a potvrzuje se následujícím wyprawováním we spisu posavad netištěném „Chronicon universitatis Praagensis“ we Wídenské c. k. dworské bibliotéce Cod. theol. 99 (olim 420,) kdežto we připomínání milostivého léta na r. 1393 městu Pražskému propůjčeného takto se dí:

„Quapropter justo dei judicio majorem partem (pecu-

niae) rex Wenceslaus pro sua camera reservavit. Et non fuit ex omnibus magistris et doctoribus, qui se velut murum contra simoniacam pravitatem opponeret; sed omnes, velut muti, prava de se dabant exempla, per praefatas ecclesias cum idiotis et indoctis pro acquirendis tam care emtis indulgentiis discurrebant; dempto uno, puta M. Wenceslao dicto Rohle, pro tunc plebano ecclesiae S. Martini majoris civitatis Pragensis, qui non indulgentias sed deceptiones appellabat, non tamen publice, sed occulte, propter Pharisaeorum metum. Ipse tamen mimus regis, per quosdam inductus, tantum uno vel duobus diebus per ecclesias in quodam pileo monstruoso cum ceteris discurrebat, cantando canticum bohemicum: „jahodky, jahodky, kterak ste ráno prokwetly!“ Item *M. Stiekna, baccalaureus in theologia, pro tunc praedicator authenticus in Bethlehem, in Wyšegrado praedicando, populum ad non negligendam tam excellentem gratiam multipliciter est hortatus. Et pro tunc M. Johannes Hus, nondum presbyter, deceptus frivole per tales exhortationes, in Wyšegrado confessus, ultimos quatuor grossos, quos habuit, confessori assignando, non habuit nisi panem siccum ad manducandum; et sic cum ceteris coeae est peregrinatus. Qui tamen factus presbyter et praedicator, multipliciter doluit, et in ambone publice praedicando, de sua fatua peregrinatione confessus fuit.*“

Kdyby M. Štěkna byl se newyznamenával duchem a smýšlením Husowu aspoň poněkud podobným, bylby kronikář při této příležitosti jistě jeho newytykal. Protož není pochyby, že on tentýž M. Štěkna byl, na kterého i M. Ondřej z Brodu we známém onom psaní narážel. Ten pak byl mistr w učení Pražském, bakalář w theologii, a r. 1393 kazatel w kapli Betlemské.

We wydaných od university Pražské památkách jejích, (*Monumenta historica universit. Prag. tom. II parte I,*

pag. 394) připomínají se léta 1401 co žiwi swědkowé dwa mistři Štěknowé: dominus magister Joannes dictus Sczekna, rector ecclesiae parochialis in Czubba, professus ordinis Cisterciensis, et Nicolaus dictus Sczekna de Zebnicz, magister artium, Pragensis et Olomucensis diocesis, testes.“ Tamtéž (na str. 362) k r. 1397 od královný Hedwiky Polské, zakladatelkyně zvláštní kolleje při universitě Pražské, ustanowuje se „Magister Joannes dictus Sczekna, frater ordinis Cisterciensis, sacrae theologiae baccalaureus, plebanus de Přemankow, curiae nostrae capellanus familiaris devotus dilectus“, za prvního prokuratora této nové kolleje, a to we společnosti s oným Křížem kupcem, jenž kaply Betlemské spolu zakladatelem byl. Není tedy pochyby, že onen nahoře dotčený „M. Štěkna“ na tohoto „M. Jana ze Štěkna“ rozuměti se musí, poněwadž také jen křestné jmeno „Jan“ a nejiné vypauštěno býwalo we jmenách takowých, jako ku př. mistr Jičín, M. Přibram, M. Rokycan, t. j. mistr Jan z Jičina, Jan z Přibrami, Jan z Rokycan a t. p. Takét M. Mikuláš Štěkna vlastně ze Zebnic se jmenowal, a byl r. 1385 na mistrowstwi powýšen, kdežto „Jan ze Štěkna,“ pod tímto a nejiným heslem, již r. 1373 mezi mistry učení Pražského přijat byl.

Potvrzuje se domnění toto také následujícími slowy M. Jana Husa, kteráž w jednom kázání swém o zemřelých mistřích a kněžích Pražských uwodí: Sed rogo, quid magistri nostri, sacrae theologiae professores dicerent, si defuncti veraciter responderent? Quid M. Nicolaus biceps argumentator acutissimus, quid Albertus rhetor limpidissimus, quid Janko mathematicus promptissimus, quid Nicolaus Rachorowic poeta praestantissimus, quid Nicolaus Litomycensis consiliarius perspicacissimus, quid Stephanus de Colonia zelator patriae ferventissimus, quid Johannes Stekna velut tuba resonans praedicator eximius, quid Petrus

Stupna, musicus dulcissimus et demum praedicator ferventissimus? Quid hi, et quid ceteri, quorum monumenta calcamus pedibus? a t. d.

We wýpisích ze starých desk zemských, jež Riegger tisknauti dal, *) nachází se i následující: *Primo Stephani, O. 5* (tedy od r. 1402): Johannes Sstiekna magister theologiae, et alii commissarii pro studentibus in Betlem, attulerunt duas literas ad tabulas: unam regis Wenceslai, et alteram reginae Hedvigis“ etc. Z toho widěti, že Štěkna ještě r. 1402 na živě, a s kaplí Betlemskau we spojení byl.

Konečně nelze pochybowati, že i následující, z netištěného dosawad psaní M. Jana z Husince k M. Křišťanowi z Prachatic wzatá zpráva o M. Janowi ze Štěkna rozuměti se musí, poněwadž on tu wýslowně *mnichem* se jmenuje: „Scio certitudinaliter, quod Stanislaus tenuit et in scripto sententialiter scripsit de remanentia panis; et a me quaesivit, antequam disturbium incepit, si vellem idem secum tenere. Ecce postea juravit et abjuravit, et post duos annos, quando Stiekna venit cum suo tractatu, postquam timuit archiepiscopum, nesciens subterfugere, dixit per juramentum, quod tractatum illum non perfecit. Et antequam fuit vocatus ad curiam archiepiscopi, dixit: oportet quod Stiekna monachus flectat ante me genua et petat quod parcam, quod ausus est tractatum meum novam plantationem erroneam annotare.“ Z toho poznáváme, že Štěkna nejen dvě léta po počátku rozepří na universitě Pražské o artikule Wiklefowy (r. 1403), tedy r. 1405 ještě na živě byl, ale také že proti smyslům Wiklefowým zvláštní traktat, nyní již neznámý, byl sepsal, a jmenovitě s M. Stani-

*) *Wiz Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen, VI Heft. S. 205.*

slawem ze Znojma, tehdáž ještě horliwým Wiklefiſtaw, před arcibiskupem Zbyňkem Zajicem z Hasenburka spory měl. Počaltě pak byl arcibiskup tento, dle nařízení papeže Innocencia VII, skutečně již r. 1405 a 1406 proti Wiklefiſmu w Čechách se zasazowati, jakož to odjinud w historii České se wyjewuje.

Toto jest posawad wše, co nám o M. Janowi ze Štěkna dowěděti se lze bylo. Nenili toho tolik, jak bychom ku poznání toho muže wěděti sobě žádali, jest wždy dostatečné k rozeznání zmatených posawad dwau osob, Kunrata Waldhausera i M. Jana ze Štěkna.